

GÜVENLİK PERSPEKTİFİNDEN EKONOMİYE BAKIŞ:
EKONOMİK GÜVENLİĞİN ULUS DEVLETE
ETKİLERİNİN ANALİZİ

Kenan TURGUTOĞLU*

ÖZ

Tarihin her döneminde iktisadi ve politik bağlamda "doğal kaynak", "enerji", "hammadde tedariki ve güvenliği" gibi ulusal ekonomik öncelikler, uluslararası ilişkiler aktörleri açısından askeri kapasite ve gücün ya da siyasi hegemonyanın devamlılığı için temel faktörler olarak ön plana çıkmıştır. Küreselleşen dünya ile birlikte ulus devletin ve güç ögesinin asli belirleyeni olarak ülkelerin sürdürülebilir ve dengeli bir ekonomik büyüme ile güvenli bir ekonomiye sahip olması kritik bir önem kazanmıştır. Günümüzde ulusal ve uluslararası ekonomi politik riskleri belirleyerek ekonomiyi iç ve dış tehditler karşısında güvende tutma ve ekonomiye duyulan güveni sürekli kılma gibi dinamizm içeren konular ulus devletin bekası için hayati bir gereksinim olarak karşımıza çıkmaktadır. Zira ulus devletin neoliberalizm dalgası karşısında yaşadığı egemenlik sorunsalını aşmak ya da hafifletmek için ulusal ekonomik çıkarın korunmasına yönelik güvenlik açılımlarının ve stratejilerinin belirlenmesi gerekmektedir. Bu bağlamda uluslararası ilişkilerde yeni bir perspektif için ekonomi ve güvenlik terminolojisinde disiplinler arası bir etkileşim alanı olan ekonomik güvenliğin unsurları, yapısı ve etkileri ile analiz edilmesi yerinde olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Ekonomi, Güvenlik, Ekonomik Güvenlik, Ulus Devlet, Küresel Ekonomi.

* Doktora Öğrencisi, Bursa Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Bölümü.

**VIEW TO ECONOMY FROM SECURITY PERSPECTIVE:
ANALYSIS OF ECONOMIC SECURITY'S EFFECTS TO
NATION STATE**

ABSTRACT

In every period of history national economic priorities such as "natural resource", "energy", "raw material procurement and security" in the economic and political context have come to the forefront as the main factors for the continuity of military capacity and power or political hegemony in terms of international relations actors. Along with the globalizing world, it has become critical that countries, as the main determinants of the nation state and power, have a secure economy with sustainable and balanced economic growth. Today, issues that include dynamism, such as securing the economy against internal and external threats and securing confidence in the economy, by determining the national and international economi-political risks, present a challenge as a vital requirement for the nation state. In order to overcome or alleviate the problem of sovereignty which the nation state is experiencing in the wave of neoliberalism, security expansions and strategies for the protection of the national economic interest must be determined. In this context, it would be appropriate to analyze the elements of economic security as an interdisciplinary interaction in economic and security terminology with a new perspective on international relations, structure and effects.

Key Words: *Economy, Security, Economic Security, Nation State, Global Economy.*

GİRİŞ

Gücün temel unsurlarından olan ekonomik kapasite ve bileşenleri, devlet mefhumunun ortaya çıkışından itibaren önemli bir konu olarak dikkati çekmektedir. Zira ekonomik zenginlik ve bu zenginliği güvende tutma zorunluluğu birçok savaşın nedeni olmuştur. Dünya iktisadi gelişim tarihi ile devletlerin siyasal egemenlikleri paralel şekilde ilerlerken, ekonomilerin ve vatandaşların refahına ilişkin gelecek kaygısı devletlerin tarihsel bir örüntü içinde arka planda da olsa çatışma alanlarının merkezine oturmuştur. Sanayi Devrimi ile birlikte siyasal güç elde etme ve sürdürmenin anahtarının ekonomideki gelişime ayak uydurmaktan geçtiği gerçeği akıllara kazınmıştır. Diğer bir deyişle coğrafi keşiflerden başlayan dünyanın ekonomik ve tabii ki siyasal bölüşümü Sanayi Devrimi ile hızlanırken 20. yüzyılda iki dünya savaşı yaşanmıştır. Unutulmamalıdır ki ulusların geleceğinde hayati olan doğal kaynaklara erişim ve kullanımının güvende olması gerekliliği, dünya tarihinde yaşanan bir sürü gelişimde pratik edildiği üzere realist açıdan her türlü araca başvurmaya meşruiyet zemini olarak gösterilmiştir.

Soğuk Savaş'ın bitimiyle geleneksel güvenlik anlayışını savunan akademisyenlerin ikincil politika olarak niteledikleri ekonomi, çevre ve teknoloji gibi düşük profilli konular, uluslararası politika ve güvenlik gündeminde hak ettiği yeri almıştır (Nye, 2003: 9-10). Söz konusu yeni güvenlik arayışları ile birlikte terörün finansmanı konusu ve bu yönde kullanılacak araçların önlenmesi gerekliliği de ön plana çıkmıştır. Reel politik düşüncenin pratikte güvenliği sağlayamadığı 21. yüzyılın ilk yıllarında, 11 Eylül Saldırıları ve 2008 Küresel Krizi ile birlikte kurulu düzenin siyasal, askeri ve iktisadi açıdan sorgulanmasına karşı duyulan güvensizliğin yarattığı kaosun aşılmasına dair yeni teorik ve metodolojik yaklaşımlar gündeme oturmuştur. Tarihsel arka planın ve savaşların örtülü öncül nedenlerini oluşturan ekonomik güvenlik açmazı, küreselleşme ile birlikte değişen ve dönüşen uluslararası iktisadi ve siyasal ilişkiler karşısında daha da giriftleşerek finansal, mali ve ticari boyutları aşan adeta bir paradigma haline gelmiştir. Bu bağlamda ekonomik güvenlik; ulusalın küreselleştiği, küreselin ulusallaştığı dünyada askeri güç ve kapasitenin gerçekliğini yadsımadan politik ekonomik istikrarsızlık ve volatiliteleri hem iktisadi hem politik manada dindirmeye muktedir bir boyut olarak karşımıza çıkmıştır.

Gerek 11 Eylül Saldırıları sonrası terörizmin finansmanının önlenmesi gerekse 2008 Küresel kriziyle birlikte dünya ekonomisinin yaşadığı sarsıntının en aza indirilmesi ekonomik güvenlik kavramının önemini arttırmıştır. Bu kavram ekonomik egemenliği sağlamak, ekonomik istikrarsızlık ve volatilitenin önüne geçmek için topyekûn ekonomi politik ve güvenlik kaynaklı adımların bütünleşmiş bir şekilde uygulamaya konulması gerekliliğini ön plana çıkarmıştır. 11 Eylül Saldırıları sonrası döneme damgasını vuran terörizmin finansmanı için kullanılan kara paranın yayılımının önlenmesi konusu devletleri önyargılardan kurtararak işbirliği gerekliliğini hatırlatırken ekonomik güvenlik yapılarını güçlendirmek için önlemler almaya itmiştir. Söz konusu dönem ayrıca güvensizliği besleyen olarak terörizmin finansmanı sorununda ekonomik ajanların güvenlik önlemlerine ne kadar ihtiyacı olduğunu da göstermiştir. Bu çerçevede haydut devletlerin finansal ve ticari ağlarını sekteye uğratmak, teröre karşı ekonomik güvenlik bloğunda en önemli eylemlerden biri olarak önemsenmiş ve uygulamaya konulmuştur (Blum, 2006: 31).

Ulusal ekonomik güvenlik politikalarına duyulan ihtiyaç, 2008 Küresel krizi ile ayyuka çıkmıştır. 2008 Küresel kriziyle birlikte ekonomik öngörülebilirlik ve kriz politikaları, uluslararası finansal istikrar ve sermaye hareketlerinin güvenliği gibi sorunlar ön plana çıkmıştır. Diğer taraftan buhranların etkilerinin sadece ekonomik olmaktan öte siyasi alanda da hissedilmesi, ülkelerin farklı bir iktisadi gelişime doğru itilmesine ve ekonomi ve politikanın iç içe geçtiği gelişmeler yaşanmasına sebep olmuştur.¹

Dünya sermaye piyasalarının birbiri ile kompleks bir şekilde bağlı olması sonucu yaşanan spekülasyon çalkantıları yada şirket iflaslarının domino etkisi ile diğer ekonomik birim ve sektörlerle yayılması

¹ Örneğin devletlerarası ilişkilerde ekonomi ve politikanın iç içe geçtiğini ilk defa gösteren Mayıs 1922 Cenova Konferansı, Versailles antlaşmasının Avrupa'ya ekonomik etkilerini azaltmak ve Almanya başta olmak üzere diğer Avrupa ülkelerinin ekonomik istikrarının tehlikeye atılmasını önlemek maksadı taşımaktaydı. Sonucunda İngiltere'nin ulusal ve küresel ekonomik güvenlik hedefleri doğrultusunda başarısız olduğu söylenebilir. Barış Özdal, "1929 Büyük Bunalımının Uluslararası Etkileri ve Türkiye", *Kriz Yönetimi- Uygulamalar İçin Temel Adımlar* - (ed.) Melek Vergiliel Tüz, Bursa, Şah-Mat Yayınları, 2008, ss. 154-157.

*Güvenlik Perspektifinden Ekonomiye Bakış:
Ekonomik Güvenliğin Ulus Devlete Etkilerinin Analizi*

küresel kriz kıvılcımlarına ve ekonomik küreselleşmenin görünmeyen yüzünün ortaya çıkmasına kaynaklık etmiştir. Bu sayede küresel sistemin ekonomik kırılabilirlikleri ile devletlerin güç ve güvenlik anlayışlarındaki ekonomik riski analiz etmedeki eksiklikleri ayyuka çıkmıştır. Uluslararası para otoritelerinin çabuk ve yeterli koordinasyonu, tüm finansal sisteme yardım ederek risklerin dolaylı etkilerini azaltsa da küresel kriz algılamalarında ve ekonomi politikalarında güvensizliğin yarattığı maliyet, radikal değişikliklere yol açmıştır.

Bu bağlamda ekonomik güvenlik altyapısının sağlam olması gereksinimini gözler önüne seren bu kriz, bu kavramın gittikçe mikro manada bireyin hayati bir unsuru olarak konumlanmasına sebep olurken, devletin Keynesyen tarzda ekonomide güvenlik sağlayan bir aktör olarak sorumluluk yüklenmesine sebep olmuştur (Buzan, 1998: 34). ABD’de konut sektöründeki yanlış uygulamalar gibi basit görünen bir sorunun bankacılık sisteminde zincirleme çöktürme ve finansal piyasalarda istikrarsızlığa yol açması, ekonomik ajanlara yapılacak doğrudan saldırılardan daha çok zarar verdiği tecrübe edilmiştir. Ekonomilere güven telkini ve yatırım potansiyelini belirlemek için sıklıkla kullanılan ülke derecelendirme kuruluşlarının analizleri, söz konusu krizde güvenilirliğini yitirmiş ve ekonomik güvenlik algısının gerçekler ve yanılsamalar arasında salındığını kanıtlamıştır. 20. yüzyılda da birçok kez örneklenen bu salınım, 1973-1974 Petrol Krizi gibi tarihsel olaylarda da kendini göstermiş ve gelişmekte olan ülkeleri gelişmiş ülkelere nazaran daha derinden etkilemiştir.

Görüldüğü üzere ekonomik güvenliğin tesisi gerek mikro düzeyde ulusal gerek makro düzeyde küresel boyutlarda çeşitlilik arz etmektedir. Bir ülkenin iç ve dış tehditlerden uzak şekilde ulusal ve uluslararası düzeyde finansal, enerji, ticari ve iktisadi güvenlik açısından bağımsız hareket etme kabiliyetine sahip olması ya da o düzeye yakınsaması için ekonomik güvenlik politikası tesis etmesi yerinde olacaktır. Bu sayede içeriden ve dışarıdan gelecek risk ve tehditlere karşı hazırlıklı ve öngörülebilir bir duruş sergilenebileceği söylenebilir. Ekonomik güvenliğin bu noktada birey, devlet ve küresel analiz düzeylerinde ele alınarak irdelenmesi, ülkelerin indirgemecilikten uzak geniş kapsamlı politika ve stratejiler tespit etmesine önemli bir zemin hazırlamaktadır.

Bu çalışmanın amacı disiplinler arası ve analiz düzeyleri açısından farklı kategorize edilse de ulusal boyuttaki devlet-piyasa açmazı ile birlikte küresel ekonominin dinamiklerini hesaba katarak ekonomik güvenliği analiz etmektir. Bu bağlamda istikrarlı ve sürdürülebilir bir ekonomik güç olarak uluslararası ilişkilerde konumlanmak için elzem olan ulusal ekonomik güvenlik politikasının dinamikleri, aktörleri ve araçları ulusal ve küresel etkenler ışığında irdelenecektir.

1. GÜVENLİK PERSPEKTİFİNDEN EKONOMİYE BAKIŞ: EKONOMİK GÜVENLİK

116

İİBF Dergi
36/1
Haziran
June
2017

Aktörlerin henüz kendilerini nasıl konumlandıracaklarını bilemedikleri ve değişime ayak uydurmaya çalıştıkları bir paradigma dönüşümünün yaşandığı Soğuk Savaş sonrası dönemde ister uluslararası ilişkiler epistemolojisinde ister reel politikada olsun küreselleşme sürecinin ve diğer faktörlerin etkisiyle tehdit algılamaları çeşitlenmiştir. Bu bağlamda güvenliğin kapsamında “genişleme” ve “derinleşme” süreci yaygın hale gelmiştir. Zira herhangi bir başka devletten gelen saldırı ya da toprak kazanımı çabasına karşılık verme üzerine kurulu askeri güç ve savunma güdüsüne odaklı klasik güvenlik anlayışı yerine çok boyutlu bir yeni güvenlik yaklaşımı hakim olmaya başlamıştır.

Bu yeni güvenlik yaklaşımı, siyasi, ekonomik, çevresel ve toplumsal olarak çok boyutlu düzlemde insanın refahını, mutluluğunu ve onurunu tehlikeye atan tehditleri bertaraf etmeyi hedeflemektedir (Aksu, Turhan, 2012:71). Küreselleşme ile birlikte plüralist paradigma doğrultusunda devletlerin uluslararası politikanın aktörleri olduğu gerçeğinin kabulü yanında, devlet dışı aktörler de hesaba katılmaya başlanmıştır. Askeri-politik konuların hakimiyeti reddedilirken enformasyon, iletişim, refah gibi sosyal ve ekonomik meseleler gibi geleneksel olmayan konular yerel, ulusal ve uluslararası düzeyde uluslararası politikanın ve güvenliğin ajandasını çeşitlendirmeye başlamıştır.

Bu doğrultuda bireyin güvenliğinden toplumun güvenliğine, ulus devletin güvenliğinden uluslararası sistemin güvenliğine kadar her alanda klasik güvenlik tanımı ve araçları yetersiz kalmaya başlamış; bu değişim ve dönüşümü yakalamaya çalışan güvenlik kavramsallaştırmaları hakim paradigmayı tartışmaya açmıştır (Aydın,

*Güvenlik Perspektifinden Ekonomiye Bakış:
Ekonomik Güvenliğin Ulus Devlete Etkilerinin Analizi*

1996: 84). Bu noktada güvenlik paradigmaları açısından tüm zamanlar ve mekânlar için geçerli olacak bir güvenlik tanımının olmadığı akıldan çıkarılmamalıdır. Farklı güvenlik sektörleri yaratan tehdit veya sorun çeşitliliği, güvenliğe çok boyutlu bir görünüm kazandırırken her güvenlik sektörü için güvenliğin ne ya da kim için olduğu, hangi tehditlerden etkilendiği, hangi değerler için sağlanması gerektiği, hangi araçlarla korunduğu sorunsalları sorgulanır hale gelmiştir (Bilgin, 2010: 76).

Ekonomi ve bileşenlerinin güvenliğine yönelik ekonomik güvenlik fikri de tam bu problematik ve içerik üzerinden analiz edilmelidir. Teorik ve pratik olarak ekonomik güvenlik hakkında akademik ve akademik olmayan literatürde çok sayıda atıf bulunsa da kavramın genel kabul gören bir tanımı üzerinde uzlaşma sağlandığını söylemek güçtür. Barry Buzan ise geniş bir uygulama alanı olan kavramın mutlak bir değer tanımlanma düşüncesini yanlısı olarak ifade etmektedir. (Buzan, 1991:140) Buzan, bu noktada ekonomik faaliyetin sınıf, firma ve ulusal ekonomilere özgü birçok ayrışmayı içinde barındıran bütüncül bir yaklaşım ile oluştuğunu ve uluslararası ekonomi, ticaret, finans, üretim, iletişim ve ulaşım kalıpları ile sıkı sıkıya bağlı olduğunu ifade ederek ekonomik güvenliği çelişkiler ve dengeler arasında salınan söz konusu iktisadi faaliyetleri özgün ve sıkı bir bağ ile birleştiren nitel ve nicel bir görelilik olarak tanımlamaktadır. Makro bir bakış açısıyla ekonomik güvenlik, kalıcı iktisadi çözümler ile refah, zenginlik, yeterli yaşam koşulları ve ekonomik bağımsızlık gibi kavramlarla birlikte anılmakta ve yarının güvenliğini şekillendiren ekonomik sürdürülebilirliğin en önemli yönünü oluşturmaktadır (Kahler, 2015: 1).

Ekonomik güvenliğin bu tanım ve kavramsallaştırmaları yapılırken bazı dezavantajlar içerdiği unutulmamalıdır. Bunların başında potansiyel tehditlere ve çarelerine ilişkin gerek kapsam gerekse sonuç bakımından ekonominin askeri güvenliğe göre belirsizlikler taşıdığı gelmektedir. Örneğin ulusal güvenliğe olan askeri tehdit hem spesifik hem kastidir. Buna karşılık ekonomik tehditler hem dağınık hem de sistemiktir. Ekonomik olan tehditler kasti olmayan biçimde veyahut bir devlet aksiyonunun ikincil bir sonucu olarak tezahür edebilir (Nesedurai, 2015: 262). Örneğin ABD Merkez Bankası (FED)'nin para politikası ve faiz oranı kararı coğrafya gözetmeksizin dünyanın geri kalanının borç yükünü etkileyebilmekte ve karşı politikalar üretmeye yönlendirmektedir. Gelişmekte olan ya da gelişmiş ülke

ekonomisinde yaşanacak borç ödeyememe sorunu, finansal ya da para piyasalarındaki çöküş, genellik kazanmış hiper enflasyon görünümü gibi makroekonomik problemlerden biri ya da bütünü bir arada bir başka devletin ya da uluslararası sistemin bekasını tehdit edici nitelikte olabilmektedir.

Hangi sorunun güvenlik problemi ya da ekonomik güvenlik problemi olduğu ise tartışmalıdır. Her ekonomik sorun, güvenlik problemi yaratmayacağı gibi her ekonomik güvenlik sorunu da ulusal güvenlik problemi yaratmaz. Bir ekonomik sorunu güvenlik sorunu olarak tanımlamak, devletin gelişmişlik düzeyi gibi objektif faktörler kadar sübjektif faktörlerden de faydalanarak yapılmalıdır. Algılamalar, çıkarlar ve değerler gibi belirsiz ve sosyal bilimlerde ağırlığı değişken olan nitel unsurlar, ulusal güvenlik tanımlarında yer aldığı gibi ekonomik güvenlik tanımında da hesaba katılmalıdır.

Bazı yazarlar literatürde ekonomik güvenliğe atfen ekonomik özgürlük kavramını özgürlüğün olmazsa olmaz şartı olarak ileri sürülmektedir. Bu bir bakıma hem doğru hem tartışmalıdır. Örneğin Friedrich Hayek, insanlığı özgürlüğe kavuşturacak bir kölelik tanımı yaparken, güvenliğin özgürlük aleyhine yüceltilmemesine ve ekonomik güvenliğin bireyin özgürlüğüne hizmet etmesi gerektiğine dikkat çekmektedir (Hayek, 1995: 117). Foster'e göre ise dünya ekonomisinin giderek küreselleşmesi de bu doğrultuda özgürlük-güvenlik ikilemi yaratırken, finansal akımların birbiri içine geçmesiyle gelişmiş ekonomiler haricindeki ülkeleri bir nevi emperyal yayılma ile karşı karşıya bırakmaktadır (Foster, 2011:94). Daha fazla karşılıklı bağımlılığın ortaya çıkması ile ekonomik bağımsızlık ihtiyacı ve her kültürel yapıya özgü ekonomik güvenlik yapı tesisi elzem hale gelmektedir. Diğer yandan da küresel ekonomik ve finansal ağlar, bu inşa sürecini olumsuz manada etkileyerek zorlu ve karşılıklı bir hale büründürmektedir.

Güvenliğin ekonomik boyutu ulusal düzeydeki güvenliğin askeri boyutuna yardımcı bir faktör olmaktan ziyade, genel güvenlik sisteminin tamamlayıcı bir parçası olarak görülmelidir. Öncelikle ekonomik güvenlik kavramsallaştırılması ile uluslararası ekonomik sistem yapılandırılmalıdır. Bu sayede oluşacak istikrarlı ve güvenli ortam, sadece yüksek düzeyde bir ekonomik refaha değil aynı zamanda uluslararası ilişkilerde siyasi ve askeri alanlardaki işbirliğine zemin hazırlayacaktır (Şen, 2003: 113). Devletlerin ekonomik güç ve

*Güvenlik Perspektifinden Ekonomiye Bakış:
Ekonomik Güvenliğin Ulus Devlete Etkilerinin Analizi*

kapasiteleri ile bu unsurların güvenliği değerlendirilirken enerji ve hammadde kaynaklarının arzı ve güvenliği de hesaba katılmalıdır. Zira enerji güvenliği ekonomik güvenliğin önemli bir unsurudur. Coğrafi Keşiflerden beri askeri mücadele ve savaşların sebebi olan ekonomi bileşenlerinin güvenliği sorunu, günümüzde de başta petrol, doğalgaz ve ara mal ithalatı gibi önemli kalemlerde devam etmektedir. Küresel ısınma gibi çevresel güvenlik sorunları ise dünyanın geleceğini tehlikeye atarken, ekonomik güvenlik sağlama noktasında fosil yakıtlara bağlı enerji politikaları öncül konumunu sürdürmektedir. Stratejik doğal kaynaklara erişim ve aktarım için başlıca dünya güçleri arasında meydana gelen ve gün geçtikçe artan rekabet, modern uluslararası ilişkilerin de en önemli gündem maddelerinden biri olmaya devam etmektedir. Tarihte olduğu gibi ekonomik güç ile birlikte askeri yeterlilik ve kapasite, uluslararası ilişkilerin pusulası görevini yerine getirmektedir.

Ekonomik güvenliğin etkin ve yerinde bir şekilde yön tayin edebilmesi için ulusal boyuttan küresele doğru artarak ekonomik güvenin tesis edilmesi gerekmektedir. Gerek iktisadi gerekse de politik boyutta olsun herhangi bir sorunun nedeni araştırıldığında aktörler arasında güven bunalımına ve güven eksikliğine atıfta bulunulur. Bu bağlamda ekonomide güveni etkileyen faktörlerin doğru tespit edilmesi gerekir. Söz konusu faktörler siyasi iktidar ve kararlılığının olup olmaması, küresel düzeyde bir kriz ve istikrarsızlığın olup olmaması, uygulanan iktisat politikasının iç tutarlılığı ve etkinliğinin olup olmaması ile kalıcı etki yapacak uzun vadeli tedbirlerin bir bütün olarak ele alınıp alınmaması şeklinde sıralanabilir (Özsağır, 2015: 55). İç ve dış ekonomik tehditlerin etkisizleştirilmesi için birçok devlet örneğinde bu faktörler ışığında kalkınma programları, reform ya da krizden çıkma paketleri oluşturulmaktadır. Diğer taraftan siyasal ya da ekonomik çıkar sağlamak için uluslararası pazarlara ekonomilerini açmak zorunda kalan devletler, asimetrik ilişkiler sonucunda ekonomik güvenlik yapılarında bozulma ve artan bir şekilde bağımlılık ile karşılaşma tehlikesi yaşamaktadır.

Söz konusu tehlikeler yanında devletlerin uluslararası sermayeye ulaşım ve güvenliği, ulusal ekonomik güvenlik sağlama açısından hayati bir unsur haline gelmektedir. Hiç şüphe yok ki ekonomik güvenlik, başlıca bileşeni olarak finansal güvenlik ile birlikte son yıllarda çağdaş ekonomi ve politika uygulamalarının en önemli

açmazdır. Zira ekonomik güvenlik, çaprazlama bir konudur ve bu öznel ekonomi ile politika açısından geniş sorumluluk isteyen bir analiz gerektirir. Bu analizi yaparken devletlerin belirlediği para ve maliye politikaları ile piyasanın belirsizliği arasında salınan güven ortamında ampirik ve metodolojik olarak ekonomik tahmin yapmanın sorunu olduğu kabul edilmelidir (Salikhuly, 2015: 2). Sermayenin doğrudan ya da dolaylı olarak yatırıma dönüşmesi ekonomik güven ortamının tahlili ile doğru orantılıdır. Bu açıdan özellikle küresel likiditenin yönünün belirlenmesinde ülkelerin ekonomik güven endeksleri ve dünyaya yönelik algı politikaları ekonomik güvenlik sağlama ve koruma için elzem araçlar olarak görülmektedir.

120

İİBF Dergi
36/1
Haziran
June
2017

Bu bağlamda literatürde rastlanan ve finansal boyutta kalıcı önlemler şeklinde ifade edilen ekonomik güvenliğin koşul ve dönemlere göre tanımlanması yerinde olacaktır. Bu kavram refah, zenginlik, yeterli yaşam düzeyi ve ekonomik bağımsızlık gibi bazı makroekonomik hedeflerle eş anlamlı olarak anılmaktadır. Dıştan gelen ekonomik tehditler karşısında ekonomik egemenliğin dağıtılamaz ve paylaşılabilir özellikleri olsa da enerji ve hammadde kaynaklarına sahip olma önemli bir ekonomik güç göstergesidir. Bir ülkenin iç pazarını kontrol edebilmesi, anahtar endüstri ve girişimlere sahip olması ile doğal kaynakları çıkarma ve işleme yetisine sahip olması olarak tanımlanabilir. Bu durum, ülkenin ekonomik egemenliğinin derecesini belirler (Metelev, 2014: 67). Zira uluslararası ilişkilerde bir ülkenin etken ya da edilgen konumu, ekonomik açıdan kendi kendine yeterlilik ve gelişmişlik düzeyi ile doğrudan ilgilidir. Bu açıdan ekonomik güvenlik, bir ulusun ve onun sosyo-ekonomik gelişmesinin dış tehdit ve baskılardan uzak olduğu durumu ifade ederken, ekonomik çıkarları korumak, ekonomik gelişim ya da yeteneğe sahip olmak ve ekonomik risklere karşı koyabilmek için hayati bir kavramdır (Pirpiliu, 2012: 83).

Ekonomik güvenliğe ilişkin tanımlar üç kategoride ayrılmaktadır: 1) Ekonomik güvenliği amaç olarak tanımlayanlar 2) Ekonomik güvenliği bir ülkenin gelişmişlik düzeyi şeklinde tanımlayanlar ve 3) Ekonomik güvenliği üretim/istikrar unsuru olarak tanımlayanlar. Bu tanımlamalarda ekonomi politik fonksiyon ve yönetim sürecinde ulusal ekonomik güvenliğin başlıca süjesi devlettir. Bu süreçte devlet, ulusal ekonomik güvenliğin amaçlarını gerçekleştirmek için gerekli politikaları belirleme ve uygulama yükümlülüğü üstlenir. Devlet ve piyasa eliyle sağlanacak ekonomik güvenin hedeflendiği ilk tanımu

*Güvenlik Perspektifinden Ekonomiye Bakış:
Ekonomik Güvenliğin Ulus Devlete Etkilerinin Analizi*

temel alan kesim, ekonomik veri ve değişkenlerin gelişmişlik düzeyini sağlayacak seviyeye ekonomik güven sayesinde doğal yol ile ulaşılacağını düşünmektedir. Ekonomik güvenliği bir ülkenin gelişmişlik düzeyi olarak kavramsallaştıranlar ise bir ülkenin kendi doğal kaynakları, sanayi ya da savunma gibi küresel dünyada varlık gösterebilmek ya da söz sahibi olabilmek için gerekli asgari ekonomik güç ve kapasiteye atıfta bulunmaktadır. Bir diğer kesim ise ekonomik güvenliği, ülkedeki üretimin verimliliği ve sürekliliği ile birlikte ekonomik istikrar ve gelişmişlik ile eş anlamlı gelişen durumlar olarak tanımlamaktadır (Luciani, 2015: 162). Öte yandan tüm bu çabaların özünde ekonomik güvenliğin orta ve uzun dönemli evreler için ulusal ve uluslararası çıkarlar ışığında mikro anlamda birey, makro anlamda devlet açısından ekonomik geleceği güvence altına alma hedefi yatmaktadır.

Bu noktada makro düzeyde ekonomik güvenliği tanımlamak yerinde olacaktır. Genel manada ekonomik güvenlik ulusal ekonominin iç ve dış istikrarsızlık yaratan durumlara karşı dengelenmesi olarak tanımlanabilir. İstikrarlı ve öngörülebilir düzeyde şeffaf bir ulusal ekonomik sistemin işleminin ve gelişmesinin sektöre uğramaması için ekonominin dengede ve güvenilir olması gerekir. Udovic, bu bağlamda ekonomik politikaların başarısı için büyüme oranları, düşük enflasyon, nüfusun sosyal ayrışma derecesinin azlığı, bölgeler arasında sosyo-ekonomik gelişimdeki eşitsizliklerin giderilmesi gibi nitel ve nicel kriterlere dikkat çekmektedir. Ekonomik güvenliği inşa etmeyi liberal perspektif üzerinden yapan Udovic, devlet ve piyasa arasındaki gerilimi "bir ipte iki cambaz" uyumu ile örneklemektedir (Udovic, 2006: 5). Analizinde serbest piyasa ve devlet birlikteliğini ulusal ekonomik güvenliğin garantörü olarak iddia ederken uluslararası ekonomik güvenlik için küreselleşmenin getirilerinin güvensizlik yarattığından dem vurmaktadır (Senkus, Raczkowski 2013: 456).

Ekonomik güvenlik sağlamak, devletler için küresel tehdit ve riskler karşısında nihai olarak hedeflenen bir düzey olarak karşımıza çıkar (Zhengyi, 2015: 542). Bu açıdan günümüzden örneklersek, bu hedefe yönelik ulusal varlık fonlarının kurulması, enerji kaynaklarının çeşitlendirilmesi, gıda yeterlilik düzeyinin arttırılmasına yönelik açılımlar ile olası ambargo veya boykotların önüne geçebilmek bir devletin ekonomik güvenliğinin temel gereksinimleri haline gelmiştir. Zira ulusal düzeyde ekonomik güvenliğe eş değer tam manasıyla bir

ekonomik egemenlik hedefi, sosyal uyumu sağlayan, finansal sistemi istikrarlı ve ekonomik gelişimi kalıcı hale getiren uzun dönemli ekonomi ve para politikaları uygulanmasına temel oluşturmayı içermektedir.

Bu doğrultuda ekonomiyle ilgili devlet kurumları ve siyasi otoriteden bağımsız ulusal ekonomik güvenlik hassasiyeti ve sorumluluğu bulunan ülke Merkez Bankaları tarafından ekonomik, finansal, mali, bankacılık, parasal, ticaret ve yatırım politikalarını içeren bir model ile ulusal ekonomide bazı erken dönem sinyalleri verecek mekanizmalar geliştirilebilir. Bu doğrultuda Merkez Bankaları ulusal ekonomik güvenlikleri istenilen seviyelerde tutabilmek için devletin diğer mali ve iktisadi kurumları ile işbirliği içinde bazı nitel ve nicel veriler ışığında bir ekonomik güvenlik konsepti oluşturabilir ve siyasi sorumluluğu olan karar vericilere önerebilir. Oluşturulacak ekonomik güvenlik konseptine başka bir girdi kaynağı da Merkez Bankaları tarafından periyodik olarak yayımlanan enflasyon, finansal istikrar, ödemeler dengesi ve uluslararası yatırım pozisyonu gibi makroekonomik görünümü yansıtan raporlardır. Ulusal ekonomik güvenliğin dönemsel bileşenlerini yansıtmaya açısından son derece önemli olan bu raporlar, ülke risk ve tehditlerini içermesi yanında siyasi konjonktürden uzak ekonomik güvenlik çerçevesi çizmektedir.

Bu çerçevede ekonomik güvenlik kavramının kulağa semantik gelen özelliği yanında disiplinlerarası özelliği, güvenliğin uluslararası ilişkiler tarihi boyunca geçirdiği terminolojik dönüşüm sürecini ve modern iktisadi gelişim tarihini birlikte ele almaktan geçer. Uluslararası ilişkiler ve iktisat bilim dallarının teorik çalışmalarında sıklıkla ortak paydayı oluşturan ekonomi politik teori ile güvenlik çalışmalarının ekonomik güvenlik ile ilgili yaklaşımları, tarihsel gelişim çizgisine bağlı kalınarak gerekli altyapı oluşturulması noktasında kavramın kuramsal zemininin analizi için tutarlı bir temel oluşturabilir.

2. TEORİK AÇIDAN EKONOMİK GÜVENLİK

Uluslararası ilişkiler tarihini ya da disiplinini açıklamaya çalışan teorilere bakıldığında genellikle devletlerarasındaki siyasi ilişkilere odaklandıkları görülmektedir. Özellikle realist perspektiften analizlerde askeri güç elde etme, siyasal hâkimiyet kurma ve güvenlik

*Güvenlik Perspektifinden Ekonomiye Bakış:
Ekonomik Güvenliğin Ulus Devlete Etkilerinin Analizi*

sağlama arzuları her daim öncül hedefler olagelmıştır. Bu paralelde ekonomik güç elde etme, vatandaşlarının refah düzeyini yüksek tutma ve ekonomik manada varlık gösterme gibi birçok amaç, devletler tarafından her daim arka planda kalmıştır. Bu açıdan ekonomi temelli ulusal çıkarların korunması ve güvende tutulmasına yönelik ekonomik güvenlik kavramının teorik altyapısı ile uluslararası ilişkiler teorilerinde ekonomi-politik ve güvenlik çalışmaları arasındaki bağın derinlemesine analiz edilmesi gereklidir (Yong, 2007: 66). Ekonomik güvenliğin teorik boyutu zor ve karmaşık olsa da sağlıklı analiz edilmezse ekonomik kriz ve iflaslara varabilecek bazı sonuçlara sebebiyet verme potansiyeline sahip olduğu akıldan çıkarılmamalıdır (Pollard, 1986: 670). Bu açıdan ekonomik güvenlik bir devletin ekonomisinin, vatandaşlarının yaşamı ve gelişimi için uygun koşulları sağlamak ile iç ve dış tehditleri elimine etmek için devletin ve toplumun sosyo-ekonomik istikrarı ve politik-askeri yeteneğinin zeminini oluşturmak için hayati konumdadır.

Tümdengelim bakış açısıyla ekonomi bilimi aktör ve değişkenleri güvenlik söylemlerine dâhil edilirken, makroekonomik ve kurumsal konulara bütünüyle odaklanmamalıdır. Sistemsel ve disiplinlerarası analizler içermesi gerektiği gibi, mikro ekonomik veri ve hassasiyetlerden beslenen çağdaş ekonomi kuramından da fikirler çıkarsanmalıdır. Genel normatif ekonomik değerlendirmeler açısından fayda, rasyonalite, etkinlik, iyileştirme gibi kategorilerde “ne olmalı?” sorunsalı ile pozitif ekonomi üzerinden güvenlik, çatışma, tehdit gibi kavramlarla bağlantının “ne olduğu?” sorunsalı arasındaki ayırım düşünülerek değerlendirme yapılmalıdır (Mesjasz, 2008: 55). Peter Drucker'ın “ne ölçülürse o yönetilir” şeklindeki varsayımı düşünüldüğünde ulusal güvenliğe ekonomik açıdan zarar verici tehdit ve alanları en aza indirmek için söz konusu faktörlerin ölçülebilmesi ve tespit edilmesi gerekir. Zira uluslararası sistemin özelliğine göre değişmekle birlikte devletlerin dış politikalarında kriz chainganging² bir politika mı izleyeceği yoksa ekonomik karşılıklı

² Kuvvetli çok kutuplu uluslararası sistemlerde aşırı ittifak sonucu birbirine prangayla bağlı mahkûm durumuna düşen devletlerin izlediği politika olan chainganging kavramı, muhtemelen ekonomik karşılıklı bağımlılık içindeki devletler arasında da sıkça rastlanır. Öte yandan zayıf bir kutuplaşmış sistemde büyük devletlerin izlemesi olası olduğu

bağımlılık ile hareket etmek zorunda kalacağı bu sayede anlaşılabilir. Ekonomik karşılıklı bağımlılık derecesini belirlemek, piyasa ve devlet kaynaklı ekonomik güvenlik açıklarını en aza indirmek için mikro ve makro düzeyde her türlü veri toplama, derleme ve analizinin yapılmasını gerektirir. Diğer bir deyişle uluslararası ekonomik ilişkilerde devletlerce kabul gören yasal standartlar çerçevesinde ekonomideki volatilité ve istikrarsızlıklara karşı ulusal ekonominin işleyen iç ve dış ivmesini dengelemek için iktisaden güvenli olma yolunda her devlet kendine münhasır uygulamalar yürürlüğe koymalıdır.

124
İİBF Dergi
36/1
Haziran
June
2017

Ekonomik güvenlik, yapısal analizlerde iktisadi anlamda sürdürülebilirliğin sağlandığı ve hassasiyetlere karşı açıklık derecesinin en aza çekildiği düzeyi hedefler. Bu açıdan sürdürülebilirlik ya da ekonomik güvenliğin, literatürde genel olarak mikro (bireysel/ailesel), mezo (girişimciler/firmalar/iş ortaklıkları) ve makro (devlet/uluslararası ilişkiler/global) gibi farklı perspektiflerden analiz edildiği görülmektedir (Grigoreva, Fesian, 2014: 642). Ekonomik güvenliğin kompleks bir kavram oluşu, ulusal düzeyde daha iyi anlaşılır. Karmaşıklık ve tanımlanmasının zorluğu ekonomik, sosyal, finansal tehdit ve risk algılamalarından kaynaklanmaktadır. Barry Buzan'a göre hile ya da hayal gibi algılanan ulusal ekonomik güvenliğin çok taraflı ve çok yönlü özellikleri vardır (Buzan, 2015: 65). Bir devletin ekonomik güvenliği için statik değil dinamik bir tanım gereklidir. Ülkenin refahını ve ekonomik işleyişini sekteye uğratabilecek durumlardan uzaklık hali ilk akla gelen tanımdır. Konjonktürel olarak ulusal ve global etkilerden anlık olarak etkilenen ekonomik ve finansal alt yapılar açısından potansiyel tehditlerin olmadığı bir durum şeklinde tanımlanabilecek ulusal ekonomik güvenliğe yönelik tehditler, devletin fonksiyonlarını yerine getirmek için gerekli kaynakları koruma yeteneğinin altını kazımayı amaçlamaktadır.

buckpassing davranışı ise devletlerin, tehditleri ortaklarının dengelemesini beklemeleri ve dengeleme riskini üstlenmemeleri şeklinde tanımlanır. Askeri ve ekonomik olarak denk güçlerin kendi güçlerine güvenememesi sonucu hala düşmanların lehine sonuç olacak şekilde ekonomik ve askeri güvenlikleri sekteye uğrar. (Christensen, Thomas J. Jack Snyder, 1990: 142-145)

*Güvenlik Perspektifinden Ekonomiye Bakış:
Ekonomik Güvenliğin Ulus Devlete Etkilerinin Analizi*

Öte yandan tarihsel birçok olayda görüldüğü üzere devletlerin içi boş bir güç ve güvenlik peşinde olamayacağı düşüncesi, askeri-siyasal çabaların altında ekonomik unsurların da etkisi ve katkısı olduğu gerçeğini desteklemektedir (Ateş, Gökmen, 2013: 7). Bu doğrultuda ekonomik güvenliğin sağlanması gerekliliği konusu genelde Aristoteles ile ilintilendirilse de bu alandaki ilk kavramsal ve kuramsal atıflar 17 ve 18. yüzyıllara dayanmaktadır (Mesjasz, 2008: 47).

Tarihsel gelişim seyrinde siyaset ile ekonomi arasındaki karşılıklı etkileşimde hissedilen suni ayrılığın, güvenlik dahil olmak üzere ticaret, finans, enerji, kalkınma teknoloji ve çevre gibi konuların siyasi ya da askeri boyutun dışına çıkmasına yol açtığı görülmektedir. 17. yüzyıla hakim olan merkantilizm düşüncesinden 20. yüzyılda ortaya çıkan eleştirel akımlara kadar uluslararası ilişkileri analiz eden bir çok araştırmacı, söz konusu ayrılığı en aza indirmeye çalışmışlardır. Ekonomik gerekçe ya da girişimlerin siyasi yansımaları, realizm gibi uluslararası ilişkilerin hakim teorilerinin kabullerini sarsmıştır. Bu duruma gelmeden özellikle iki kutuplu sistemin yumuşama emareleri göstermesiyle eş zamanlı olarak 1970'ler sonrasında uluslararası ekonomi politik, alternatif bir yaklaşım olarak literatürde daha çok anılmaya başlamıştır. Uluslararası iktisat ve uluslararası ilişkiler bilim dallarından farklı bir disiplin olarak ulusal ve uluslararası platformda ekonomi ve politika etkileşiminin problemleri taraflarını açıklamaya dönük analizlere konu olmuştur.

Bu farkındalık temelinde ekonomik güvenliğin teorik zeminine katkıda bulunan ve Soğuk Savaş Sonrası güvenlik çalışmalarında ön plana çıkan, geleneksel güvenlik yaklaşımına genişletici, derinleştirici ve eleştirel açıdan yaklaşan Kopenhag Okulu'nun öğretilerinin incelenmesi ile kavramın hak ettiği değer ve ne anlama geldiği daha iyi anlaşılabilir. Zira küreselleşmenin de etkisiyle klasik güvenlik paradigmasını temelden sorgulayan eleştirel yaklaşımları da yadsımadan yeni bir güvenlik paradigması oluşturma çabasına giren Kopenhag Okulu'nun savlarının derinlemesine analizi, dönüşüm yaşayan güvenlik algılamalarının anlaşılmasını ve ekonomik güvenliğin uluslararası ilişkilerdeki yeri ve önemini tescillenmesini sağlayacaktır. Diğer bir deyişle günümüz dünyasında güvenliğin örtülü kalmış gerçeği olan ekonomik sektörün güvenliğinin, Kopenhag Okulu ana öğretisi güvenlikleştirme kavramı üzerinden ekonomi ve güvenlik ekseninden iç ve dış politikadaki girdi ve

çıktıların analizini yapmaya ve aralarındaki yapısal ilişkiyi ortaya koymaya yardımcı olacaktır.

2.1. Kopenhag Okulu Perspektifinden Ekonomik Güvenlik

Genel olarak realizmin hakim olduğu uluslararası ilişkilerin görmezden geldiği ve 1970'li yıllara kadar su yüzüne çıkamayan güvenliğin alt dalları (sektörleri) ve aralarındaki etkileşimin açıklanması için yeni bir güvenlik anlayışına ihtiyaç duyulmuştur (Bilgin, 2010: 79). Buzan ve Hansen'in yaptığı sınıflandırma örneğinde olduğu gibi geleneksel güvenlik çalışmaları yanında Barış Araştırmaları, Eleştirel Güvenlik Çalışmaları, Feminist Yaklaşım, Post-Yapısalcılık, İnşacı Güvenlik Yaklaşımları ve Kopenhag Okulu gibi belli başlı güvenlik kuramları güvenliğin çeşitlenen ve farklılaşan gündemine dair farklı bakış açıları ve çözümler geliştirme çabasına girmiştir (Buzan, Hansen, 2009: 212). Bu çabalar ile birlikte iktisadi olanın politik bir araç olarak görülmesi ile güvenlik mefhumu arasındaki ilişki, güvenlik analizlerinde de yer almaya başlamıştır.

Ekonomik güvenliği daha detaylı bir şekilde tanımlama çabaları diğer güvenlik türleriyle ilgili benzer çalışmalardan farklıdır. Ekonomik güvenlik fikrinin hem kuramsal anlamda hem de siyasal yansımaları açısından kavranması zordur (Mesjasz, 2008: 126). Bu doğrultuda güvenliğin genişlemesi ve derinleşmesine paralel olarak "kim için, ne için, nerede, nereye kadar ve nasıl güvenlik?" soruları çerçevesinde gelişen alternatif güvenlik yaklaşımları içinde Kopenhag Okulu diğer yaklaşımlardan adeta ayrılmıştır (Öztürk, 2014: 161). 11 Eylül Saldırıları sonrası asimetric tehditlerin ayyuka çıkması, gittikçe artan belirsizlik ve güvensizlik havasının etkisi ile birlikte uluslararası ilişkiler disiplininde Kopenhag Okulu öğretilerinden güvenikleştirme kavramı açıklayıcı teori katında konumlanmaya başlamıştır. Öte yandan Czeslaw Mesjasz gibi güvenlik teorisyenleri Kopenhag Okulunu, özellikle ekonomik alandaki değerlendirmelerini evrensel kabul görmüş herhangi bir tanımı içermediği şeklinde eleştirse de, sektörel güvenlik anlayışı ve güvenikleştirme teorisi güvenliğin genelini, ekonomik alanın güvenliğini ve diğer politik alanlar ile etkileşimini ortaya koymak için pragmatik analiz ve açılımlarda öncül unsurlar olarak kurgulanmaktadır.

*Güvenlik Perspektifinden Ekonomiye Bakış:
Ekonomik Güvenliğin Ulus Devlete Etkilerinin Analizi*

Geleneksel devlet merkezli güvenlik çalışmaları ile post-yapısalcı güvenlik çalışmaları arasında konumlanan Kopenhag Okulu, bir taraftan devlet temelli askeri güvenlik ile sınırlandırmaya karşı çıkarken, diğer taraftan tehdit oluşturan her şeyin bir güvenlik problemi olarak değerlendirilemeyeceğinin bilincinde eleştirel bir duruş sergilemeye çalışmaktadır. Bu açıdan geleneksel ve genişlemeci güvenlik anlayışlarına bir tepki şeklinde konstrüktivist bir temele de sahip olan Okul, güvenliği incelerken analizini üç sacayağı üzerine inşa etmiştir: “Güvenliğin sektörel ayrımı”, “bölgesel güvenlik kompleksleri” ve “güvenikleştirme” (Buzan, 1991: 433).

Barry Buzan, Ole Waever ve Jaap de Wilde'nin başını çektiği Kopenhag Okulu, uluslararası güvenlik gündemini askeri-stratejik konuların tekelden çıkararak ekonomik, politik, çevresel, toplumsal ve insani güvenlik sektörleri üzerinden beş ayrı boyutta genişletme çabası ile uluslararası ilişkiler ve güvenlik literatürüne sektörel güvenlik anlayışını ortaya koymaya çalışmaktadır (Coşkun, 2014: 179). Buzan, 1983 yılında yayınladığı “İnsanlar, Devletler ve Korku” adlı kitabında uluslararası sistem, devlet, devlet dışı oluşum ve gruplar gibi üç temel analiz aktörü üzerinden güvenlik mefhumunu sektör çeşitliliği ile genişletirken bütünsel bir yaklaşım ile analiz etmeye çalışmıştır. Buzan'a göre sektörler kendi içinde dinamik ve analitik bir yapı arz etmektedir (Buzan, 2015: 3). Örneğin askeri güvenlik bir devletin ofansif ve defansif yeteneklerinin karşılıklı iki düzeyli bir algılamasını yansıtırken politik güvenlik, hükümet sistemleri, ideolojiler devletlerin organizasyonel istikrarı ile ilgilidir. Ekonomi sektöründeki güvenlik ise devletin gücü ve refahının bekası yolunda arzu edilen seviyeye ulaşmak için gerekli pazar, finans ve maddi kaynaklara erişebilme durumu olarak açıklanmaktadır. Sperling ve Kirchner'e göre ise ekonomik güvenlik bir toplumun sosyal ve ekonomik dokusunu korumakta, devlet kabiliyeti üzerindeki kaygıyı yansıtmaktadır (Şen, 2003: 112).

Bu noktada Kopenhag Okulu güvenlik teorisyenleri arasında disiplinel açıdan farklı analizlere rastlandığı da unutulmamalıdır. Buzan'ın konstrüktivist ama güvenliğin tutarlı kavramlaştırması açısından şüpheli; Ole de Wilde ile Waever'ın liberal plüralist ve neorealist çalışmalar ortaya koyduğu Kopenhag Okulu'nun, Soğuk Savaş sonrası belirginleşen yeni tehdit ortamını algılama ve güvenlik sorunlarına çözüm üretme ortak paydasında literatüre yenilikçi bir anlayış getirdiği düşünülmektedir (Baldwin, 1997: 15).

127

İİBF Dergi
36/1
Haziran
June
2017

Ekonomik güvenliğe analiz düzeyi açısından bakıldığında karşımıza mikro düzeyde birey, mezo düzeyde firma ve sivil toplum kuruluşları, makro düzeyde devlet ve küresel ekonomi bileşenleri çıkmaktadır. İnsani ve sosyal güvenlik analizlerinde de atıflar bulunan ekonomik güvenlik, uluslararası ilişkiler ve güvenlik teorileri açısından mezo düzeyde her çeşit ortaklık ve kuruluş için karlılık, markanın korunması gibi yaşamsal çıkarlar ya da makro anlamda devlet süjesi için diğer iki alt düzeyi kapsayıcı ve düzenleyici bakımdan göze çarpmaktadır. Bu süreç tabii ki küresel ekonomik güvenlik aktörlerinin de doğrudan ya da dolaylı olarak etkili olduğu bir süreçtir (Yong, 2008: 70-72). Bu açıdan bir ülkenin ekonomik güvenlik politikası tasarlanırken, iç ve dış dinamikler birlikte değerlendirilmektedir. İç dinamikler açısından ekonomik birimler ve siyasi aktörler birlikte hareket etmelidir. Ancak birbirlerinin rolüne saygı duyan ve hareket alanı bırakan adımlar ve söylemler, süreci olumlu etkileyecektir.

Derinlemesine analizleri ile güvenlik yaklaşımlarında ayrı bir yer edinen Kopenhag Okulu savunucuları, daha geniş bir tehdit yelpazesi üzerinden askeri olduğu kadar ekonomik, çevresel, siyasi ve toplumsal yanları olan güvenliğin postmodern analizini sektörel ayrımlar üzerinden kurgulamışlardır. Devletçi bir yaklaşımla ulusal çıkarın iktisadi ve uzun erimli yaşamsal çıkarlarına yönelik tehditleri bertaraf etmeyi hedefleyen ekonomik güvenlik tesisi, farklı ulus veya politik grup ve sınıflar arasındaki kar ve kaynak akışını düzenlemek ve bu yönde karar vermek konularında devleti fenomen kabul etmeyi gerektirir. Bu açıdan toplumun ve bireyin ekonomik güvenliğini sağlamak devletin işidir. Çünkü devlet, ekonomik güvensizlik çıktıları ile karşı karşıyadır ve doğrudan etkilenir. SSCB'nin dağılması örneğinde yaşandığı gibi tüketim sektörünü ve bireyin ve devletlerin uzun erimli ekonomik güvenliğini askeri-stratejik öncelikler lehine uzun dönem önemsemeyen politikalar izlenmesi sonucu ulusal, siyasi ve askeri güvenlik de sekteye uğramıştır. Oluşturulan sosyalist düzen de ekonomik güçsüzlüğün ayyuka çıkmasıyla çözülmüş ve SSCB'nin ekonomik liderliği sürdürmemesi ile birlikte iki kutuptan biri ortadan kalkmıştır. Ekonomik güvenliğin sürdürülebilir bir güç olmak için önem derecesini hatırlatan bu örnek, kavramın derinlemesine analizini daha da gerekli kılmaktadır.

Öte yandan ekonomik güvenlikteki birimler, firma ve devlet dışı oluşumlar yüksek olasılıkla mobildir. Bu açıdan politik sektörde

*Güvenlik Perspektifinden Ekonomiye Bakış:
Ekonomik Güvenliğin Ulus Devlete Etkilerinin Analizi*

olduğu gibi uluslar üstü referans unsurlarından küresel iktisadi pazarın kural ve kurumları, oluşturulan ulusal faktörlerin altını oyarak varlıksal tehdit oluşturabilir (Mesjasz, 2008: 135). Barry Buzan'ın kabul ettiği gibi modern dünyada bir devlet durağan ve statükocu bir ulusal güvenlik ile devam edemez. Hele ki ulusal bütünlüğü, ekonomik istikrarı ve refahı sekteye uğratma potansiyeli her daim barındıran küresel risk ve tehditlerin varlığı belirsiz ve zamansız özellikler barındırırken bu mümkün değildir. Söz konusu tehlikelere karşı politikalar üretilmezse ulusal ekonominin yönetimine dış birimlerin doğrudan müdahalesi ya da vatandaşların hayat kalitesinin artan şekilde düşmesi gibi sonuçlarla karşı karşıya kalınabilir.

Bu açıdan sistem düzeyindeki referans objeleri güvenlik söylemi için daha etkili araçlar olarak kullanılabilir. Kopenhag Okuluna göre liberal ekonomi ya da serbest ticaret gibi sistemin kuralları ya da kurallar seti ekonomik sektörde referans objesi olarak daha farklı bir statüye sahiptir. Bu doğrultuda diğer sektörler gibi ekonomik güvenlik uluslararası güvenliğin mihenk taşlarından birisidir. SSCB'nin dağılması örneğinde görüldüğü gibi askeri güvenliği sağlamak amacıyla yapılan harcamalar, ekonomik istikrarsızlık, krizler ve çöküşleri beraberinde getirebilir. Toplumsal ve çevre güvenliğini de domino etkisiyle etkileme potansiyeli taşıyan bu etkileşim, ekonomik değişkenlerin güvenlik üzerindeki çok boyutlu etkisini kanıtlar niteliktedir.

Liberal ekonomi politik teoriler ile benzer argümanlarla ekonomik güvenliğe yaklaşan Buzan, uluslararası güvenliğin niteliğini liberal temelde kurgulamıştır. Devletlerarası güç kullanımını sınırlandırabilecek araçlara sahip olması açısından liberal ekonomi, yarattığı ekonomik bağımlılık sayesinde örtülü bir şekilde düzenleyici bir mekanizma ile uluslararası ekonomik güvenliği sağlayabilecek işleve sahiptir. Okulun savları bu doğrultuda ekonomik aktiviteyi normal parametrelerde tutmak, güvenlik açıklarını azaltmak ve stratejik olarak korumak için uygun koşulları sağlamanın ekonomik güvenlikten geçtiğini kurgulamaktadır (Buzan, 1984: 617). Liberal ekonomik düzene, ekonomik güvenliğin bekası için kilit bir görev vermesi noktasında Buzan'ın görüşleri aksine değerlendirmeler yapan Helen Nesedurai ise ekonomik konuların uluslararası ilişkilerde belirleyici olması yanında ekonomik güvenlik kavramını neorealist güvenlik yaklaşımı üzerinden kavramsallaştırmıştır. Nesedurai'ye

göre ekonomik yapı ile ulusal/uluslararası güvenlik arasındaki ilişki, güç kullanımında askeri ve politik faktörlerin dominant olmasından dolayı ikincil planda kalmıştır (Nesedurai, 2015: 252).

2.2. Ekonomi Sektöründe Güvenikleştirme

Güvenliği varlıksal ve ilişkişel olarak tehditlerden yoksun olma durumu ya da caydırıcı ve önleyici faktörlerin etkinliği olarak tanımlayan Kopenhag Okulu'nun sektörel güvenlik ile uluslararası ilişkiler disiplinine getirdiği çok boyutlu anlayış yanında belki de en dikkat çeken odak noktası güvenikleştirme kavramıdır (Waever, 1995: 47). Bu noktada güvenikleştirme kavramı, diğer sektörler ile birlikte ekonomik konuların güvenlik alanına dâhil edilmesi, örneklenmesi, çözüm üretilmesi ya da güvenlik dışına itilmesi süreçlerinde önemli bir yere sahiptir.

Waever'ın finans dünyasından ödünç aldığı güvenikleştirme kavramı, normal seviyedeki bir meselenin varoluşsal bir tehdit unsuru olarak yansıtılması ve söz edimsel olarak güvenlik sorunu haline getirilmesi sürecini ifade etmektedir. Kopenhag Okulu'nun teorik çalışmalarına zemin oluşturan söylemsel bir süreç olan güvenikleştirme, güvenliğin siyasiliğine işaret etmektedir. Zira bir sorun kendiliğinden güvenlik sorunu olmazken, aktör tarafından seçilerek telaffuz edilmesi ile güvenlik alanına dâhil edilir. Söz edimi, işaret edilen ve siyasileştirilen sorundan kurtulmanın başlangıcı için atılan bir adım olarak değerlendirilmektedir. Diğer taraftan Weaver'a göre güvenlik alanına kayan konuları acil durum dışına itme ve normal dozlarda politik sürecin içine çekmek de gerekebilir. Söz ediminin bir parçası olarak güvenlik dışılaştırma sürecin yönetiminde karar verici için önemlidir (Coşkun, 2014:186). Bu bağlamda ekonominin kendi dinamikleri dışına çıkarak istikrarsız bir hal alması, ekonomik sektördeki istikrar ve kredibilitiyi olumlu ve olumsuz etkileyebilmektedir.

Buzan bu noktada güvenlik sektörünü, bir kimsenin aslında bütüncül olan gerçekliği incelerken kullandığı lens olarak tanımlarken, ilgili sektör ile gerçekliğin spesifik bir bölümünün aydınlatılabileceğini öngörmektedir. Bu doğrultuda ticaret ve üretim ilişkileri ile ilgili olan ekonomik sektörün referans nesnelere bireyler, firmalar, toplumlar, sınıflar, kurumlar, devletler ve uluslararası örgütler, küresel fonlar

*Güvenlik Perspektifinden Ekonomiye Bakış:
Ekonomik Güvenliğin Ulus Devlete Etkilerinin Analizi*

gibi daha da çeşitlenebilir plüralist bir özellik göstermektedir (Czeslaw Mesjasz, 2003: 365). Öte yandan ekonomik boyutun referans unsurları ve varlıksal tehditlerini tespit etmesi ise zordur. Örneğin firmalar iflaslarla, kanunlardaki değişiklikler ya da illegal olma tehditleri ile karşı karşıyadır. Belirsiz ve zamansız tehditler ve fırsatlar küreselleşmenin ekonomik aktörleri karşı karşıya bıraktığı en önemli açmazlardır.

Bu referans aktörlerinin ekonomik çıkarlarını güvenikleştirme yoluyla güvence altına almak için referans unsurları ve etkilerini doğru analiz etmesi, varlıklarının devamı ve geleceği için hayatidir. Mezo düzeyde örneğin pazar ekonomisinde firmalar, büyüme hedefine yönelik sürekli bir beklenti altındadır. Zira bu beklenti ticari yaşam mücadelelerini güvenikleştirir. Ulusal ekonomiler de benzer şekilde makro düzeyde hayatta kalma mücadelesi verirler. Az bir ihtimal de olsa ulusal iflas ya da insanların temel ihtiyaçlarını karşılama noktasında yetersiz hale gelecek seviyeye düşerler. Bu açıdan ulusal ekonomiler için hayatta kalma zorunluluğu güvenlik konseptinin genişlemesine ve derinleşmesine ihtiyaç duymaktadır. Aslında hayatta kalma mücadelesi güvenlik sorununa dönüşmedikçe, ulusal ekonominin büyük bölümü varlıksal olarak tehdit altında görülemez.

Diğer bir açıdan askeri tehdit, güç kontrolü ve kullanımı gibi çalışmalarla tanınan Stephan Walt gibi teorisyenler ise güvenlik ajandasını genişletme çabalarının kavramsal kirlenmeye yol açtığını düşünmektedir. Walt, bu paralelde askeri ve stratejik tehditlerin karşısında salgın, küresel ısınma ya da ekonomik durgunluklar gibi ikincil ve güvenlik gündemi dışına itilmesi gereken konuların güvenikleştirilmesinin aslında güvenliğe tehdit oluşturduğunu iddia etmektedir (Baldwin, 2016: 136). Ole Waever, güvenikleştirme sürecini hedef kitleyi devlet seçkinlerinin ve topluma yön verenlerin bilinçli olarak etkileme ve yönlendirme tercihi olarak tanımlamaktadır (Weaver, 1995: 50). Zira güvenikleştirmenin bütünleştirici ve meşrulaştırıcı doğası gereği hükümetler, siyasal iktidarlar ve baskı grupları belli amaçlara ulaşabilmek, belli değer ve ideolojileri meşru kılabilme için araç olarak bu kavrama açık ya da örtülü şekilde başvurmaktadır. Bu doğrultuda 11 Eylül saldırıları sonrası dönemde ABD'nin ulusal güvenlik söylemlerinde veya birçok ülkede herhangi bir adi suçun teröre bağlanarak güvenikleştirilmesine yönelik örnekler, iç ve dış kamuoyunu etkilemek için sıklıkla kullanılmıştır.

Öte yandan güvenikleştirme sürecinde sektöre göre farklılaşan üç temel unsur, olgunun anlaşılması için gereklidir. İlk sırada söz edimsel olarak tehdit edildiği düşünülen ve yaşamsal çıkarları devam etmesi gereken devlet gibi aktörlerin varlık ya da değerlerini temsilen referans nesnesinin doğru tespit edilmesi gerekmektedir. İkincil gerekli unsur mikro, mezo (orta) ve makro olmak üzere üç ayrı düzeyde sınırlandırılan referans nesnesinin varlıksal olarak tehdit edildiğini deklare eden ve olağanüstü tedbirleri meşrulaştıran siyasi liderler, bürokratlar, hükümetler, lobi ve baskı grupları gibi güvenikleştirici aktörlerin varlığıdır. Son unsur olarak eylemin gerçekleştiği sektöre göre farklılık gösteren dinamikleri ya da güvenlik alanındaki önemli kararları etkileyen fonksiyonel aktörler konumlanmaktadır (Baysal, Lüleci, 2015: 77-81). Örneğin enerji güvenliği açısından yenilenebilir enerjilere dikkat çekmek için hidroelektrik santralleri kuran şirketler fonksiyonel aktörlerdir. Enerji alanında güvenikleştirmede aktif rol alsalar da güvenikleştirici aktör olarak ele alınamazlar. Çünkü şirketler, enerji bağımlılığını azaltma hedefini merkeze yerleştirmeden çevreye zarar vermelerine rağmen kar güdüsü ile hareket etmekte ve çevresel güvenlik açısından olumsuz işlev görmektedirler.

Ekonomi sektöründeki güvenikleştirme sorunsalını ele alırken devlet düzeyinde güvenikleştirme süreci, hedef kitle seçmen topluluğunu tatmin etse de birey ve sistem düzeyinde de tehdit edilen referans nesnelere ortaya çıkaracaktır. Bu açıdan ekonomi sektöründeki güvenikleştirme sürecinin çok boyutlu bir özelliğe sahip olduğu unutulmamalıdır. Diğer taraftan Kopenhag Okulu savlarına göre başarılı bir güvenikleştirme sürecinin devlet, millet, medeniyet referans nesnelere yer aldığı orta düzeyde gerçekleşmesi muhtemeldir. Mesjasz, ekonomi sektöründeki güvenikleştirme analizinde ikili araştırma düzeyi öngörür; (Mesjasz, 2008: 136) kuruluşlar ve bireyler gibi farklı aktörlerin tüm iktisadi faaliyetlerinin siyasal, toplumsal, ekonomik ve kültürel bağlamının incelendiği birincil düzey; ilk düzeyle etkileşimde olan ve tüm referans nesnelere ile ilgili tehdit ve hassasiyetleri içeren ikincil düzey.

Kopenhag Okulu düşünürlerinin, ekonomi sektöründeki güvenikleştirmenin zorlu bir süreç olduğu yönündeki tespitleri, liberal ve müdahaleci yaklaşımlar arasında bulunan derin ekonomi politik çekişmelere dayanmakta ve akla piyasa işleyişinin siyasallaştırılmış istikrarını getirmektedir (Zehra, 2011: 137). Bu

*Güvenlik Perspektifinden Ekonomiye Bakış:
Ekonomik Güvenliğin Ulus Devlete Etkilerinin Analizi*

minvalde ekonomik güvenliği küresel düzeyde mal ve hizmetlerin, paranın ve insanların dolaşımındaki istikrar olarak tanımlayan Okul teorisyenleri, piyasadaki istikrarın ekonomik girişimlerin kabul edilmiş veya hesaba katılmış risklerini içeren bilinen sınırlar dâhilinde salınacağını düşünmektedir.

Bu açıdan ekonomi sektöründeki güvenikleştirmenin ilk düzeyini, içsel aktör ve faktörlerden kaynaklanan ve yaratılan tehdit algısı süreci oluşturmaktadır. İçsel değişkenlerin etkilediği bu güvenikleştirme düzeyinin başlangıcında diğer devlet, uluslararası/uluslarüstü örgüt ya da çok uluslu şirket ya da derecelendirme kuruluşunun eleştiri ya da müdahale niteliğindeki açıklamaları gereklidir. Bu sözsel edim sonucunda devlet ekonomisinin büyüme ve gelişimine doğrudan kaynak teşkil eden hammadde arzı sorunu, devletin üretim yeteneği/çeşitliliği ve tüketim alışkanlıkları gibi iktisadi gereksinim ve faaliyetlerin veri ya da söylem aracılığı ile güvenikleştirildiği düzey ortaya çıkmaktadır.

Ekonomik liberalizm ile ekonomik milliyetçilik arasındaki zıtlık ilişkisi ve ekonomi sektöründeki güvenikleştirmenin seyri, serbest piyasa ve ekonomi/politika karar vericileri arasındaki müdahalelere bağlanmaktadır. Zira içsel değişkenlerin etkili olduğu bu düzeydeki güvenikleştirme sürecinde ulusal karar vericiler tarafından müdahale edilmiş ve siyasallaşmış bir piyasa sadece ekonomik değil toplumsal ve siyasal eylemlere yönelik de tehdit oluşturmaktadır. Örneğin Merkez Bankalarının para politikası araçlarını bağımsız bir şekilde belirleme özgürlüğünün, siyasal karar vericiler tarafından kısıtlanması ya da üstü örtülü şekilde engellenmesi, piyasaların ekonomik güvenliğini sarsabilmektedir. Bu örnekte devlet içi kurumsal müdahale düzeyi arasında olan ikilik, ekonomik düzenin öğretilerinin siyasal iradenin eline bırakılmasına yol açabilir. Güvenikleştirici aktör olarak bir hükümet yetkilisinin ekonomideki politika faiz oranlarına yönelik tehdit algısı yaratacak şekilde söz edimsel yaklaşımı, ulusal ekonomideki gelecek kaygısından kaynaklanabileceği gibi, hedef kitle olan seçmenin ileriki dönem eğilimini etkileme arzusundan da beslenebilir.

Ekonomi sektöründe bu tip güvenikleştirmenin diğer bir örneğini liberal bir ekonomide piyasa şartlarında belirlendiği varsayılan döviz kurları üzerinden verebiliriz. Döviz kurlarının belirlenmesi süreci iç ve dış ekonomik, politik ve jeopolitik etkenlere bağlı iken, piyasa

oyuncusu olarak belirlenmiş devlet ya da piyasa aktörleri dışında bir karar verici yahut bir kurumun sözsel edimi, hem döviz piyasası seyrindeki doğal akışı hem de o ekonomideki güven hissiyatını zedeleyecektir. Öte yandan bu noktada piyasanın kısıtlanması yönünde devlet tarafından yapılan müdahalelerin sınırlı bilgi ve eksik rekabet şartları altında piyasanın sınırlarını fark etmemizi de sağladığını düşünen Stiglitz, güvenikleştirmenin piyasanın sağlığı için yararlı olduğuna dikkat çekmektedir. Her ne kadar kendi seyrinde işleyen piyasanın sorunsuz olacağı ifade ediliyor olsa da Stiglitz'in yaptığı değerlendirme piyasanın köktencilikliğini sorgulamamızın da önünü açmaktadır (Stiglitz, 2015: 9-10).

134

İİBF Dergi
36/1
Haziran
June
2017

Zira dışarıdan bir devlet, örgüt ya da çok uluslu şirket tarafından yöneltilen eleştirel tutumlar, söz konusu ülkenin ekonomi sektörüne yönelik pragmatik müdahalelere dönüşerek, serbest piyasa koşullarından ticaret politikalarına kadar birçok kanalda olumsuz etkiler doğurabilmektedir. Ekonomik yaptırım tehdidi söylemi ile diğer devletin dış politikasını etkilemeye çalışan hükümet yetkilisi, kendi ülkesinin ekonomik güvenliğine karşı hareket edenleri hedef almaya çalışabilir. Korumacı iktisat politikaları uygulayan bir devlete karşı hem kendi devletinin hem de üyesi olduğu örgütün çıkarları için, söz konusu ülkeyi hedef alan açıklamalar yapan karar vericinin ekonomik olanı siyasallaştırması sonrası güvenikleştirmesi örnek olarak verilebilir.

3. DEĞERLENDİRME: EKONOMİK GÜVENLİĞİN ULUSAL VE KÜRESEL BOYUTTA DEVLET MEFHUMUNA ETKİLERİ

Ekonomik güvenliğin kompleks bir kavram oluşu, ulusal düzeyde kolaylıkla deneyimlenmektedir. İç ve dış tehditlere karşılık ekonomik güvenlik, makro düzeyde ulusal güvenlik için gerekli bir faktör olarak altyapı oluştururken, mikro düzeyde sistemin ekonomik ve türev bileşenlerinin dinamik dengesini sağlamaktadır. Zira toplumsal olarak her devletin vatandaşları arasında sosyal ve ekonomik eşitsizlikleri en aza indirme nihai amacına giden yol maksimum ekonomik güvenlik sağlamaktan geçer. Devletin ekonomik güvenliği sağlaması finansal, enerji ve gıda blokajı olasılığını önlemek açısından anayasal ve asli görevlerindedir. Bu sorumluluk, bölgesel ve uluslararası düzeyde de bireyin güvenliği öncelemek, garanti etmek

*Güvenlik Perspektifinden Ekonomiye Bakış:
Ekonomik Güvenliğin Ulus Devlete Etkilerinin Analizi*

ve sürdürmek için aranan bir değişmez ön koşuldur (Zhengyi, 2015: 542). Bu bağlamda ulusal ekonomik güvenliğin içsel ve dışsal referans düzeyleri birbirine tamamlayıcı özellik taşımaktadır. Makro düzeyde ise ulusal, bölgesel ve küresel farklı ekonomik güvenlik boyutları vardır. Zira ekonomik güvenlik içsel ve dışsal faktörler arasındaki etkileşimin bir sonucudur. Geniş bir bakış açısıyla ekonomik güvenlik, bir ulusun ve onun sosyo-ekonomik gelişmesinin dış tehdit ve baskılardan uzak olduğu durumu ifade etmektedir.

İçsel ve dışsal faktörlerin birlikte etkileşimi ekonomi sektöründe güvenikleştirme yapabilmek için asgari şart olarak karşımıza çıkmaktadır. Öte yandan uluslararası ekonomik sistem veya ulusal ekonomi için “daha güvenli olan nedir?” gibi bazı sorular optimum bir ekonomik güvenliğe ulaşmak için halihazırda cevaplanmayı beklemektedir (Mesjasz, 2008: 138). Bunlardan bazıları şu şekilde tasarlanabilir; “ekonomi yönetiminde devlet veya devlet dışı kuruluşların dozunu arttırmak mı iyidir, yoksa her şeyi piyasanın akışına bırakmak mı iyidir?”; “nasıl ekonomik reform ya da yaptırımlar güvenlik için gereklidir?”, “ekonomik olan niye güvenli olmalıdır?”, “ekonomik riskler nedir?”, “ekonomik olanı güvenikleştirilirken devlet yardımı ya da müdahalesi ne kadar gereklidir?”, “nasıl yatırım öncelikleri planlanmalıdır?”, yatırımın karı ekonomiye ve ulusal güvenliğe nasıl etki etmektedir?”.

Söz konusu sorulara cevap verebilmek için öncelikle ekonomik gelişim ile devletin güvenliği arasında yakın bir bağ olduğu kabulü akılda tutulmalıdır. Bu noktada ekonomik güvenliğin, devletin etki aracı ve güç kaynağı şeklindeki ekonominin etkinliği şeklinde tanımlandığı göz önüne alınmalıdır. Zira günümüzde ulusal güvenlik konseptleri, ulusal ekonomi stratejileri ve devletlerarasındaki ekonomik ilişkilerin seyrini de kapsamaya başlamıştır. Bu sayede ekonomik güvenliğin sürdürülebilirliğini ve risk faktörlerini tanımlayarak, dış politika ve güvenlik açısından ulusal çıkarları tespiti ve gelecek senaryolarını formüle etmek mümkün olabilmektedir.

Söz konusu gelişmenin izlerini ABD'nin ekonomik ve güvenlik politikalarından örneklerle açıklamak yerinde olacaktır. Amerika kıtasına yönelik siyasi ve ekonomik genişleme çabaları, Monroe

Doktrini³ gibi dış politika adımları, ABD'nin kurulduğu tarihten itibaren ekonomik güvenlik ile ulusal güvenliği eşleştirme çabası açısından ilk akla gelen gelişmedir. Örneğin 1944'te ABD Başkanı Roosevelt bireysel ekonomik güvenliğin geleceğine yönelik endişelere dikkat çektiği ve adeta güvenlikleştirme sürecini başlattığı kongre konuşmasında "her ABD vatandaşının yeterli ekonomik yaşam düzeyi" altında geleceğinin tesis edilmesinin ulusal güvenliğin en önemli önceliği olarak tanımlanmıştır (Feldstein, 1963: 505). Clinton yönetiminde ise ekonomik güvenliğin sağlanması ve sürdürülmesi dış politika ajandasının en önemli önceliği haline gelmiştir. Başkanlık seçimi çalışmaları sırasında açıkladığı Ulusal Güvenlik Konseyi gibi yetkilere sahip olacak Ekonomik Güvenlik Konseyi oluşturma fikrini seçimden sonra hayata geçiren Clinton, ABD'nin ekonomik hakimiyetine yönelik enerji arzı ve ulaşımı ya da Çin'in küresel ekonomik güç olarak yükselişi gibi tehdit kavramsallaştırmaları ile ekonomik güvenlik önceliklerini belirlemiştir.

Soğuk Savaşın sona erdiği dönemde test edildiği üzere ekonomik güç ile desteklenmeyen askeri ya da siyasi gücün kalıcı olamayacağı gerçeği sonrasında ABD, Çin ve Rusya Federasyonu gibi ülkeler, önceleri dış politika belgelerinde sonraki dönemlerde ayrı açılımlarla ulusal ekonomik güvenliği sağlamaya dönük ekonomik öncelikleri, tehditleri ve fırsatları kategorize etmeye başlamıştır (Tennenbaum, 1998: 78). Bu bağlamda Çinli yetkililer, 21. yüzyıla girerken stratejik bir amaç olarak değerlendirdikleri ulusal ekonomik güvenliğin olmaması durumunu, gerçek bir ulusal güvenliğin sağlanmadığı ve soyut bir güvenlik içinde bir yaşam ortamı olarak tanımlayarak kavramın kritiklik seviyesini açıkça göstermişlerdir.

Tabii ki ekonomik güvenlik konseptlerinde devlet-piyasa etkileşiminde ekonomiyi yönlendirenin ilk izlenimde devlet ve karar vericiler olduğu göze çarpmaktadır. Bu paralelde iktisadi riskler ve asimetric bilgi karşısında piyasa ve kamu oydışmasını sağlamak, ekonomik etkinliği arttırmak ve sosyal-ekonomik güvenliği sağlamak, inovasyon ve kaynak dağıtımını maksimize etmek için en iyi çözüm

³ Monroe doktrini ve uzun dönemli stratejileriyle ABD dış politikasını ve tarihini anlamak için bkz., Sümer, Gültekin, "Amerikan Dış Politikasının Kökenleri ve Amerikan Dış Politik Kültürü", *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, Cilt 5, Sayı 19 (Güz 2008), ss. 119-144.

*Güvenlik Perspektifinden Ekonomiye Bakış:
Ekonomik Güvenliğin Ulus Devlete Etkilerinin Analizi*

yolunun pragmatik bir karar vericinin eliyle devletin oluşturduğu ekonomik güvenlik konseptinden geçtiği düşünülmektedir (Gryz, Nowakowska-Krystman, 2014: 564). Diğer bir taraftan da neoliberal akım paralelinde söz konusu konseptin serbest piyasanın efektif çalışabilmesi açısından ekonomik ajanların karlılığına tehlike yaratmaması ve verimli bir yatırım ortamını desteklemesi gerekmektedir. Zira ekonomik tehdit ve riskleri minimize eden uygun koşulları ve piyasa gereksinimlerini hazırlamak, öncelikle devletin görevidir. Ancak ulusal güvenliği tehdit eden olası riskler ile aşırı müdahale durumlarını ayırmak gerekir. Bu konu hakkında Buzan, ulusal güvenlik bahanesi ile sıklıkla ekonomiye müdahaleci olan devletin artan bir şekilde ekonomik güvensizlik yarattığını ve bu durumun da piyasayı işleyemez kıldığını düşünmektedir (Sanin, 1994; 98).

Bu senaryo yanında pazar ekonomisi, haksız rekabet, doğal kaynaklar, ekolojik denge, ekonomik gelişme, zenginlik, ekonomik özgürlük, finans sistemi, bankacılık, bilim ve teknoloji ve telifler gibi ekonomipolitik değerler, ekonomik güvenliğe giden yolda ulusal çıkarların yönünü belirlemektedir. Bu açıdan bir devletin ekonomik güvenliği çok boyutlu ve ilişkisel alanları barındırmaktadır; finansal güvenlik, yatırım güvenliği, bilimsel-teknolojik güvenlik, enerji güvenliği, üretim güvenliği, demografik güvenlik, sosyal güvenlik, kritik altyapı güvenliği ve gıda güvenliği (Franc-Diamescu, 2010: 131). Ekonomi ile güvenlik ilişkisini analiz eden Daniel Daianu, geçişken ve gelişmemiş olarak nitelenen ekonomilerin yüksek güvenlik açıklarına karşı hassas olduğu tespitini yapmakta ve güvenlik açığının yapısal sorunlardan kaynaklandığını ve sadece finansal piyasalarla ilgili olmadığını ortaya koymaktadır (Daianu, 1999: 285).

Ulusal ekonominin dezavantajı, uluslararası ekonomik çevreye karşı edilgen konumda olmasıdır. Her devlet için geçerli olmayan bu tez, iç ve dış rekabette mücadele yeteneği olan gelişmiş ülkeler için tersi şekilde izleyebilir. Ulusal çıkarlara ulaşmak için ekonomik güç ve kapasite, güvenlik açıklarını tahmin etmeyi kolaylaştırır. Bu sayede ulusal boyutu çoklu ve ilişkisel özellik gösteren ekonomik güvenlik, uluslararası düzlem ile etkileşimi doğrultusunda gelişmişlik düzeyini belirleyecek ve güvenlik açıkları tanımlanabilecektir. Güvenlik açığı, dar açıdan içsel ve dışsal şoklara karşı absorbe yeteneği olan ekonomik boyutu ifade ederken. (Pirpiliu, 2012: 89). geniş açıdan ise bir ülkenin vatandaşlarının yeterli yaşam standartlarını ve ulusal

137

İİBF Dergi
36/1
Haziran
June
2017

güvenliğe gerçek tehdit oluşturan önemli iç çatışmaların varlığına karşı yeteneğin olmaması olarak tanımlanabilir. Kısa, orta ve uzun vadede ekonomik güvenlik açıklarını önlemeye dönük maddeler, ülkelerin konjonktürel durum ve politik eğilimlerine göre değişir.

Birey veya şirketlerin ekonomik güvenliği aksine, bir devletin ekonomik güvenliği kolayca analiz edilebilir. Çünkü devletin güvenlik algılaması daha tutarlı ve basittir. Örneğin hammadde ve enerji kaynak yoksunu bir devlet için en önemli güvenlik sorunu söz konusu kaynaklara erişim ve finansmanı olabilir. Dış ticaret politikaları enerjiye ulaşmada birincil safhayı oluştururken, enerji ithalatı artan bir bağımlılık yaratır. Bu noktada ülkenin üretim ve yatırım potansiyelindeki eksiklik sermayenin hareket yönü ile dengelenebilir. Zira portföy yatırımı ya da doğrudan yatırım olarak ülkeye giriş yapan sermaye akımları, ülkenin ödemeler dengesini ve ekonomipolitik istikrarını belirleme kapasitesine sahiptir.

Küreselleşme ile birlikte sistematik ve kalıcı bir şekilde ekonomik rekabet edebilirlik, dış yatırımların istikrarı, özel nitelikli endüstrilerin desteklenmesi ve serbest piyasa ekonomisinin dezavantajları hususları ulusal ekonomilerde ana gündem maddesi olurken, dış politika ajandalarında da ekonomik fırsat ve tehditlere karşı önlemler yer almaya başlamıştır. Neoliberal teori küreselleşmenin bu noktada ekonomik dinamizmi sağlarken, teknolojik, kültürel ve politik bütünleşmeyi hızlandırdığını savunmaktadır (Diamescu-Franc, 2010:152). Küresel ekonomik dinamizm, demokratik yönetim ve pazar ekonomisi, insan hakları gözetimi ve iletişim kanallarının gelişimini sağlayan bir dürtüye sahiptir. Aynı zamanda ekonomik ilişkilerin bütünlüğü ile ulusal ekonomiler arasındaki sıkı bağlılığın, güvenlik açısından daha çok bağımlılık ve etkileşim doğurduğu, bu durumda uluslararası ilişkilerin istikrarının artmasına yardımcı olduğuna inanılmaktadır.

Öte yandan piyasa tam rekabet koşullarında değil, eksik rekabet koşullarında işlemektedir. Küreselleşme taraftarlarının devletin ekonomik hayattaki rolünü görmezden gelme eğilime rağmen, devlet her dönemde ve yerde başat bir iktisadi aktör olmuştur. Devletin ekonomik büyüme konusundaki rolüne ilişkin "kör nokta" olarak tanımlanmakta, büyüme ve kalkınmaya yönelik açıklanamayan noktalar "kara kutu" adı verilen bir kavram eşliğinde bilinmezliğe terk edilmektedir. Arslan'a göre bu bağlamda devlet kurumunun

*Güvenlik Perspektifinden Ekonomiye Bakış:
Ekonomik Güvenliğin Ulus Devlete Etkilerinin Analizi*

ekonomik kalkınma ve büyümeye ilişkin rolü, kara kutulara sığmayacak kadar açıktır (Arslan, 2011: 161).

Ulusal ve uluslararası finansal güvenlik yahut istikrar da eşanlı işleyen mekanizmalara sahiptir. Bu açıdan ekonomik güvenliğin finansal güvenlikle eklemlenmesi düşünöldüğünde makro düzeyde büyük krizlerin yokluğu olarak tanımlanabilir. Finansal literatürde mali istikrar olarak adlandırılan bu güvenlik düzeyi için ulusal ve uluslararası çözüm yolları geliştirilmektedir. Ekonomik güvenliği ulusal boyut sınıflandırmasında arz güvenliği, pazara erişim güvenliği, teknolojik-endüstriyel yetenek güvenliği, sınır geçiş güvenliği, sistem güvenliği, ekonomik ittifakların güvenliği gibi objektif bir tipolojilere ayıran Christopher Dent, finansal güvenliği en önemli unsur olarak görürken, krediye ulaşmak veya sıcak paranın hareket kabiliyeti gibi konularda hayati addetmektedir. Sistem ile iktisadi birlikteliklerin güvenliği üzerinden değerlendirilen finansal boyut, ulusal ekonomik güvenliğin öngörülebilirliğinin derecesini arttırır (Dent, 2006: 241-243). Ancak küreselleşme para ve finans piyasalarının işleyişini, devletlerin ekonomik güvenliklerini ve toplumların yaşam standartlarını etkilemektedir. Suni ya da sanal krizler yaratarak devletlerarasındaki karşılıklı bağımlılıkları derinleştirmektedir.

Çok uluslu şirketlerin sınır tanımayan yatırım kararları ya da sıcak para hareketleri, ülke hazine bonolarının küresel el değişimi gibi gelişmeler, uluslararası ekonomi politik aktörlerinin çeşitlenmesi ve gündeminin griftleşmesi açısından düşündürücüdür. Hegemon olmaya aday bir ülke açısından da benzer beklentiler hakimdir. ABD ile askeri kapasite ve güç kıyaslaması yanında Çin Halk Cumhuriyeti'nin ödemeler dengesi, para ve kredi politikalarının öngörülebilirliği, mali yapısının sağlamlığı gibi iktisadi refah konuları, ekonomik güvenliğin zeminini oluştururken gün geçtikçe doğrudan politik güç ve hakimiyetin belirleyicileri olarak konumlandırılmaktadır. Dış ticaret fazlaları ile anılan gelişmişlik ve güçlölük algısı, hegemon olarak sürdürmenin de emarelerinden biri olarak düşünölmektedir.

Egemen devletlerin bağımlılık olgusu karşısında dik bir duruş sergilemekte zorlandığı günümüz dünyasında farklı ülkeler arasında karşılıklı olarak parasal, mali, toplumsal ve güvenlik konularında etkileşim sonucu ortaya çıkan bağımlılık söz konusu egemenliğin

altını oyan etmenlerdendir. Bu açıdan bu tipte bir bağımlılık düzeyinin asimetrik ya da simetrik oluşu, ulusal ve uluslararası ekonomik güvenlik zafiyetlerini ya da avantajlarını doğrudan belirleyebilecektir. Simetrik bir karşılıklı bağımlılık sonucu her iki taraf da aynı ölçüde etkilenirken, ortak payda için yapılan işbirliği ekonomik mutlak kazançlarla sonuçlanır. Politik etkilere maruz bırakılan bir taraf yaratan ve gereksinimlerden kaynaklanan bir bağımlılık derecesi yaratan asimetrik karşılıklı bağımlılık ise ekonomik güvenlik zafiyetlerini su yüzeyine çıkarabilecek etkiye sahiptir. Bu açıdan petrol ya da doğalgaz kaynakları açısından kapasite eksiği bulunan A devletinin, kaynak zengini herhangi bir B devletinden giderdiği bu gereksinimi sonucu ilişkilerinde bir hassasiyet ve pazarlık gücü eksilmesi hissedeceği düşünülmektedir (Arı, 2002: 422-424). Doğal kaynaklar açısından fakir olan A devletinin, su, rüzgâr, güneş gibi doğal ve yenilenebilir kaynaklarını enerji temelli kullanmadığı ya da politika konusu yapmadığı sürece ekonomik güvenlik zafiyeti yaşayacağı ve B devletinin politikalarına karşı duramayacağı söylenebilir. B ülkesi ile olası bir tehdit ya da gerilim ortamından önce farklı bir kaynak ülkeden arz güvenliğini sağlama yoluna gidilebilse de ülkenin ekonomik güvenlik stratejisinin anahtarı başka bir ülkenin eline geçecektir.

Bu noktada önemli olan ekonomik egemenlik, ekonomik çıkarların korunması için ekonomik kapasite ve yeteneği ekonomik risklere karşı harekete geçirmeyi hedeflemektedir. Ulusal düzeyde ekonomik güvenliğe eş değer ekonomik egemenlik, sosyal uyumu sağlayan, finansal sistemi istikrarlı ve ekonomik gelişimi kalıcı hale getiren uzun dönemli ekonomi ve para politikaları uygulanmasına temel oluşturmayı amaçlamaktadır. Kısa, orta ve uzun vadede ekonomik güvenlik açıklarını önlemeye dönük maddeler, ülkelerin konjonktürel durum ve politik eğilimlerine göre değişmektedir. Günümüzde bu tip politik ve ekonomik güven ölçeklerine daha çok ülke derecelendirme metodolojisinde rastlanmaktadır. Ülke derecelendirme ölçeği olarak değerlendirilen sabitelerin çoğu siyasi ve askeri güvenliği ilgilendirmektedir. Bu paralelde ülkelerin ekonomik kriterleri üzerinden şekillenen kredi notu ve kredibilitesi bu ölçekler ile şekillenmektedir.

Aslında uluslararası kredi derecelendirme kuruluşlarının ulusal ekonomik güvenliğe etkileri, yabancı sermayenin ülkeye giriş kanallarını etkilemesi açısından önemlidir. Doğrudan yabancı

*Güvenlik Perspektifinden Ekonomiye Bakış:
Ekonomik Güvenliğin Ulus Devlete Etkilerinin Analizi*

yatırımlar ile uzun vadeli sermaye girişleri ve portföy yatırımları ile kısa vadeli sermaye girişleri, söz konusu derecelendirme notlarına anlam katmaktadır. Kredi derecelendirme notları, yabancı sermaye girişini etkilediği gibi ülke içindeki finansal varlık fiyatlarını da belirlemektedir. Söz konusu ekonomi ve politik karakterli not görünümüleri, ülkenin uzun dönemli güvenilirliğini etkilediği için günümüzde ulusal ekonomik güvenliğin küresel ölçekte belirleyeni olarak konumlanmaktadır.

Ülkelere ait kredi notu, risk primi gibi ekonomik güveni doğrudan etkileyen temel unsurlar, politik ve ekonomik risklerden oluşmaktadır. Politik riski belirleyen devletlerin rejimi, siyasi iktidarın süresi, demokratik unsurların varlığı ve devamlılığı gibi unsurlar, siyasi iktidarın karar ve eylemlerinin tahmin edilebilirliğini etkilerken, o ülkenin borç ödeme konusundaki istekliliğini de yansıtmaktadır. Siyasi istikrarsızlık, adil ve özgür seçimlerin yapılabilme olasılığı ve hukukun üstünlüğü gibi etmenler de politik risk ölçümlerinde hesaba katılmaktadır. Ekonomik risk olarak para ve kur politikaları, ekonomik volatilité ve öngörülebilirlik, işsizlik, istihdam, dış ticaretin yapısı, asimetrik bağımlılık gösterip göstermemesi, doğal kaynaklara sahip olma yahut yakınlık gibi refah ve ekonomik büyüme olanaklarına yönelik unsurlar göz önünde bulundurulmaktadır. Örneğin Standard&Poors (S&P), 2013 yılı itibarıyla Türkiye'nin daha gelişmiş piyasalarla karşılaştırıldığında genelde "daha fazla siyasi, ekonomik ve operasyonel risk" taşıdığını öne sürerken bu durumu "ülkeye has riskler" olarak kümelendirmiştir (Kargı, 2014:353-358).

Başta ABD olmak üzere dünyanın birçok ülkesindeki fonların bu notlara göre değerlendirildiği düşünüldüğünde kredi derecelendirme kuruluşlarının, siyasi ve politik savaşın ekonomik silahı olarak kullanıldığı söylenebilir. Avrupa ve ABD'deki fonların içtüzüğünde yer alan yatırım yapılabilir seviyede olan ülkeye yatırım yapılması şartı, fon arz ve talep edenleri derecelendirmeye bağımlı hale getirmektedir. Örneğin Amerika'daki bireysel emeklilik fonları gibi trilyon dolarlık dev yatırım fonlarının başka bir ülkeye yatırım yapabilmesinin şartı, ülke derecelendirme notunun en az yatırım yapılabilir seviyede olmasıdır. Bu nedenle, Türkiye gibi uluslararası kabul gören kredi derecelendirme kuruluşları tarafından yatırım yapılabilir seviyede olmayan ülkelere fonların girişi engellenmektedir (Karagöl, Mıhçıokur, 2012: 4). Bu ülkeler yatırım yapılabilir notu

aldıklarında söz konusu fonlar çözülecek ve ülkeye düşük maliyetli önemli bir kaynak sağlanmış olacaktır. Bu nedenle kredi derecelendirmenin notu hem borçlanma maliyetlerini hem de yabancı fonların ülkeye girişini etkilemektedir.

Türkiye'nin ekonomik güvenlik algısı ise sadece politik ilişkilerden bağımsız olarak yorumlanamayan derecelendirme kuruluşları tarafından değil, üyesi olduğu uluslararası kuruluşlar tarafından da belirlenmektedir. Türkiye ekonomisine ilişkin riskler, IMF'nin 2016 yılı incelemesini içeren ve 2017 yılı ilk çeyreğinde yayımladığı değerlendirme raporun 4. maddesinde düşük büyüme riski yaratan yüksek enflasyon, dış dengesizlikler, jeopolitik karışıklığa bağlı güvenlik zorlukları (riskleri) ile ekonomik güvenlik açığı oluşturmaya devam eden dış finansmana bağlılığa dayalı (büyümeyi düşürücü) olarak belirtilmiştir (IMF, 2017:3-13). Ekonominin yeniden dengelenmesi için, yerel tasarrufların artırılması, potansiyel büyümenin yükseltilmesine yönelik, açık, güvenilir kamu politikalarının (reformlar) öncelikle ele alınması gerektiğinin vurgulandığı raporda ekonomik güvenlik, istikrar ve sürdürülebilirlik için orta vadede sıkı maliye politikasına geçilmesi, para politikasının sıkılaştırılması ve makro riskleri azaltacak döviz ve sistematik diğer riskleri ortadan kaldıracak politikaların uygulanması gerektiği önemle vurgulanmıştır. IMF'nin dikkat çektiği ekonomik güvenlik mefhumunun ise Türkiye'nin devlet teşkilatında yasal mevzuattan pek de öteye gidemediği söylenebilir. Her ne kadar IMF raporunda Finansal İstikrar Komitesi'nin bulguları ve tavsiyeleri memnuniyet verici bulunsa da ülke ekonomi politikasından eşgüdümle sorumlu olan Ekonomik Koordinasyon Kurulu'nun görev ve yetkileri kapsamında belirtilen ekonomik güvenlik, pratikte farklı kurumların açılım ve politikalarıyla sağlanmaktadır.

Merkez Bankaları da bu noktada ekonomik güvenlik politikalarının baş aktörü olarak ilk aklı gelen kurumlardır. Merkez Bankalarının para ve kur politikaları, enflasyon hedefleri ve finansal istikrar üzerine tespitleri, ekonomik güvenlik sağlamaya dönük adımlar olarak anılmasa da stabil durumdaki ekonominin istikrarı ve gücünün korunması için izlenmektedir. Ekonomik güvenlik ulusal zeminde bütüncül bir hareketi gerektirir. Küresel spekülasyon ataklara, istikrarsızlıklara ve krizlere karşı alınacak önlemler karşısında devlet-piyasa işbirliği gerektiği gibi, merkez bankalarının hareket kabiliyetine izin veren siyasi iradenin varlığı da genel bir kabuldür.

*Güvenlik Perspektifinden Ekonomiye Bakış:
Ekonomik Güvenliğin Ulus Devlete Etkilerinin Analizi*

Coğrafya temelli ayrışan iktisadi yönetsel ve gelişim farklılıkları, kıtasal açıdan ekonomik güvenliğin⁴ tanım ve uygulamalarını da çeşitlendirmektedir. Coğrafi keşiflerle başlayan bu sürecin Sanayi Devrimi ile birlikte keskin gelişmişlik farklılıkları ortaya çıkardığı düşünülürse devletlerin benimsediği iktisadi politikalar ve izlediği gelişim çizgileri, buldukları coğrafyadan doğrudan etkilenmektedir. Bu bağlamda tarihsel örüntüde devletlerin ekonomik güvenlik gerçekleştirmelerine ve gelecek projeksiyonlarına etki eden bir faktör olarak jeopolitik konumlanma önem arz etmektedir.

Öte yandan 2008 Küresel Kriz esnasında ve sonrasındaki gelişmelerde deneyimlendiği üzere küresel ilişkilerin karmaşık karşılıklı bağımlılığı, jeoekonomik açılımları daha ön plana çıkarmıştır. Bu paralelde günümüzde Asya ve Anglo-Amerikan yaklaşımlara nazaran üçüncü bir yol nazarında devletçi kapitalizm perspektifinden ekonomik güvenlik sağlamaya çalışan bir devlet aygıtı yaratılmaya çalışılmaktadır (Şimşek, 2015:106). Piyasanın sonsuz özgürlüğünün algıdan ibaret olduğu gerçeği, kriz sonrası çok uluslu şirketlerin devlet eliyle kurtarılması, batamayacak kadar büyük şirketlerin varlığının hatırlatılması ile kanıtlanırken ekonomik güvenlik farklı bir boyuta taşınmıştır.

Küresel boyutta iktisadi krizlerin yokluğu olarak tanımlanabilecek ekonomik güvenlik, ekonomik süjeleri her açıdan etkiler. Küresel

⁴ Makro düzeyde ekonomik güvenlik kavramına diğer bir bakış açısı da coğrafi temellidir ve iki farklı yaklaşım hakimdir: Anglo-Amerikan ve Asyalı yaklaşım. Anglo-Amerikan yaklaşım ekonomik sistemin temel amacını, yüksek yaşam standartları sağlamak olarak görürken, ekonomiyi savaş hazırlığı için değil ulusal üretici ve tüketicilerin ihtiyaçlarını garanti etmek için bir araç olarak işlevselleştirmektedir. Asyalı yaklaşıma göre ise uluslararası platformda ulusal ekonomik gücü artırmak için ülkenin ekonomik güvenlik yapısı, sağlam bir zemine oturtulmalı ve öncelikle devletin prestijinin sağlanması düşünülmelidir. Bu yüzden devletin ekonomik aktiviteyi kontrol etme yeteneği diğer liberal bakış açısına göre daha müdahaleci bir karakteristiğe sahiptir. Coğrafi temelli ekonomik güvenlik ayrımı hakkında daha ayrıntılı bilgi için bkz., Valeriu Ioan Franc, Marius Andrei Diamescu, "Some Opinions on the Relation Between. Security Economy and Economic Security", *Romanian Journal of Economics* Vol 2, No. 40, 2010, <http://revecon.ro/articles/2010-2/2010-2-7.pdf>, (05.07.2015), 75-93.

finansal kriz sonrası ihtiyacı ortaya çıkan ekonomik güvenlik, özellikle yükselen ekonomiler olarak adlandırılan BRICS ülkelerinde daha da ön plana çıkmıştır. Küresel ekonomik hâkimiyet mücadelesinde IMF güdümlü Batı ekonomik hegemonyasına meydan okuma tarzında hissedilen BRICS adımları küresel ekonomik güvenliğin çehresini değiştirmeye aday görünmektedir. Bu görünümün altındaki gerçeklik olgusu ise her ülkenin iç siyasi gelişmeleri, dış politika amaçları, birbirleri ile ilişkileri ve küresel ekonomipolitik bakış açılarına göre değişim gösterip, su yüzüne çıkacaktır. Örneğin yükselen Çin, dünya ekonomisini son 20 yıldır etkilerken ABD'ye karşı meydan okuma açılımları olay ve dönem bazlı ekonomik üstünlükten öteye geçememiştir. Ukrayna krizi sonrası yaşanan ambargoda görüldüğü üzere Rusya açısından bakarsak, yaşanan gelişmeler bir ülkenin ekonomik güvenliğine ilişkin risk yönetiminin olası senaryoları kapsayan geniş bir spektrumda planlanması gerektiğini ispatlanmıştır.

SONUÇ

Küreselleşme süreci ile birlikte iç ve dış tehditler birbiri içine geçmiş halde hissedilmektedir. Bu hissiyat yanında sürecin yaşanmasında küreselleşmenin ve uluslararası ekonomi politığın geçirdiği dönüşümün büyük payı vardır. Devletin istikrar ve öngörülebilir şekilde işleyen ve küresel düzeyde rekabet edebilen bir ekonomiye sahip olması artık ulusal güvenliğin ayrılmaz bir parçasıdır. Ulus devletin sınırları dışında hâkimiyet kurma çabası askeri araçlarla toprak sahibi olmanın ötesine doğru evrilmektedir. 11 Eylül saldırıları sonrası uluslararası siyaset jargonuna hâkim olan önleyici güvenlik algısı ulusal ekonominin güvenliği için de geçerlidir. Küreselleşmenin ekonomik boyutu karşısında tehditler söz konusu saldırılar gibi gözle görülür olmasa da dolaylı şekilde gelişmektedir. Terörün finansmanının önlenmesi gerekliliği, ulusal ve küresel güvenliğin önemli bir önceliğidir. Siber saldırılar ya da ulusal ekonominin bileşenlerinin işlemez hale getirilmesi gibi ekonomik güvenliği sekteye uğratan hamlelerin önlenmesi ulus devletlerin güvenlik ajandalarının ana maddelerinden biri olmaya başlamıştır.

Makroekonomik göstergeler de ulusal ekonomik güvenliğin sağlanması ve sürdürülmesi için hesaba katılması gereken bir alandır. Bu göstergeler ulusal gücün bir parçası olarak iki kutuplu sistem boyunca askeri konular karşısında ihmal edilse de, uluslararası

*Güvenlik Perspektifinden Ekonomiye Bakış:
Ekonomik Güvenliğin Ulus Devlete Etkilerinin Analizi*

sistemin doğası değıştikçe neoliberal baskılar karşısında kayıtsız kalınması mümkün olmamaktadır. Bu göstergelerin uluslararası ilişkilerde daha çok anılmaya başlanması, ulusaldan küresele doğru iktisadi düzlemde sınırların belirsizleşmesi söylemini yaygınlaştırmıştır. Küresel güç ilişkilerinin niteliği gittikçe ekonomik temelli farklı tanımlarla açıklanmaya çalışılmaktadır. Küreselleşme tanımlarındaki farklılıklar ile yaşanan hızlı ekonomik değışimler sayesinde olgunun merkezine, ekonomik küreselleşme anlayışı yerleşmiştir. Ekonomide serbestleşme süreçlerinin hız kazanması ve yayılması ile birlikte ekonomik küreselleşme kavramı literatürde yerini daha da sağlamlaştırmaktadır. Ekonomik globalleşme sürecinde, mal ve hizmetler ile uluslararası sermaye hareketleri teknoloji sayesinde dünya çapında daha hızlı bir biçimde yayılmaktadır.

Ekonomik küreselleşmenin tezahürü olarak ekonomik liberalizasyon süreçlerinin hız kazanması ve yayılması sonucu ulusal ekonomilerin piyasalaşma süreci ile uluslararası piyasalarda dönüşüm yaşanması kaçınılmaz hale gelmiştir. Bu süreçte çok uluslu global firmalar önemli bir fonksiyon üstlenmekte ve bu firmalar vasıtasıyla teknoloji gelişmiş ülkelere gelişmekte olan ülkelere doğru yayılmaktadır. Ulusal ekonomik yönetimlerin yerli stratejilerinin hızla etkinliğini ve geçerliliğini kaybettiği sorunsalına sebep gösterilen ekonomik küreselleşme, dünya piyasalarının entegrasyonu, hızlı teknolojik değışim, düşük işlem ve iletişim maliyetlerinden ortaya çıkan yüksek karlılık ve yüksek verimlilik hedeflerini barındırmaktadır. Dış ticaret engellerinin azami seviyeye çekilmesi hedefi ve yeni yatırım fırsatlarının cazibesi sonucu artan küresel rekabet, coğrafi sınırları geçirgen ve anlamsız hale getirmektedir.

Öte yandan jeopolitik paradigmaya dayalı yapılan analizler ve hâkimiyet teorileri, jeoekonomi temelinde yeniden kurgulanmaktadır. Sermaye hareketlerinin dünyanın tümüne yayılması ile birlikte küreselleşmenin teknolojik gelişmelerinde sayesinde dünyayı bir finans piyasasına çevirdiği görülmektedir. Küreselleşmenin ulusal ekonomiler üzerindeki başlıca etkisi, kontrol ve nihai karar verme konularında gözlenen açık örneklerle yahut yaşanan krizlerle gün aşırı test edilmektedir. Ulus-devlet egemenliğini tehdit eden faktörler daha çok ekonomik boyutta izlenmekte ve hissedilmektedir. Ekonomi politikalarında uluslararası kurumlara ve ticari birlikteliklere küreselleşmenin gerekliliği olarak ahde vefa ile bağlanan ulus

devletler, ulusaldan uluslararası alana doğru kısmi bir otorite ve güç transferinin öznesi ve mutlak güç kaybedeni olarak ön plana çıkmaktadır.

Bu bağlamda ekonomik güvenlik düşüncesi ekonomi-politik etkileşimin etkileri altında doğası gereği artan bir şekilde devlet-piyasa işbirliğini içeren ulusal, bölgesel ve uluslararası ekonomik kompleks yapıların etkileşimi altında tartışılmalıdır. Döngüsel olarak dünya ekonomisi, gelişmekte olan ya da gelişmiş ülkeler açısından fark etmeksizin genelgeçer anti kriz araçlarına ihtiyaç duyarken küresel boyutta yaşanan bu güvensizlik hali, ulusal ekonomik güç ve kapasitenin sürdürülebilirliğinin önündeki en büyük engellerden birini oluşturmaktadır.

146

İİBF Dergi
36/1
Haziran
June
2017

Bu düşünce paralelinde 20. yüzyıl boyunca da sayısızca test edildiği gibi günümüzde de dünyada kurulmuş ya da yeni kurulacak olan hiçbir devletin kendi başına ekonomik güvenliğini sağlaması ve sürdürmesi mümkün değildir. Gelişmek ve yaşayabilmek için diğer devletlere gereksinim duyması kaçınılmazdır. Eğer ülkelerden birinin ekonomik gelişimi diğer ülke veya ülkeler grubunun ekonomik durum ve politikalarından belirgin biçimde etkileniyorsa, bu ekonomilerin ileri düzeyde karşılıklı bağımlı olduklarından söz etmek gerekecektir.

Bu noktada çeşitli gelişmişlik düzeyleri analiz edilirken politika ve ekonomi etkileşimi ile devletlerin ekonomik güvenlik yapıları birlikte düşünülmelidir. Ekonomi-politik yaklaşımlar, gücün nasıl ve hangi şartlarda ortaya çıktığını ve kullanıldığını konu alan bir disiplin olarak siyasal süreçlerle ekonomik süreçlerin kesişme noktasında yer alır. Soğuk savaş zamanında, ekonomi-politik ve güvenlik çalışmaları arasında kesin bir ayırım söz konusu iken çağımızda uluslararası ilişkileri anlamak için uluslararası ekonomi-politik ve güvenlik çalışmalarının birleştirilmesi gerekir. Ekonomik güvenlik kavramının anlaşılabilmesi için uluslararası ilişkiler teorilerinde ekonomi-politik ve güvenlik çalışmaları arasındaki bağın derinlemesine analiz edilmesi gerekir. Bu minvalde ekonomik güvenliğin teorik boyutu zor ve karmaşık olsa da sağlıklı analiz edilmezse ulusal iflasları da barındıran bazı sonuçlara sebebiyet verebilir. Bu açıdan ekonomik güvenlik geniş anlamda bir devletin ekonomisinin hazırlanışı olarak vatandaşların yaşamı için uygun koşulları sağlama, iç ve dış tehditleri

*Güvenlik Perspektifinden Ekonomiye Bakış:
Ekonomik Güvenliğin Ulus Devlete Etkilerinin Analizi*

elimine etmek için devletin ve toplumun sosyo-ekonomik istikrarı ve politik-askeri yeteneğinin zemini olarak düşünölmelidir

Küreselleşme bu noktada belirleyici bir rol üstlenmektedir. Artan güvensizlikle ve başlıca ekonomik bağımlılıkla ilgili olan küreselleşme mefhumu, devletin ekonomik güvenlik gelişimini enerji ve doğal kaynaklara sınırlı erişim, artan finansal borçlar, bazı pazarlara yahut teknoloji ve bilgi kolaylıklarına ulaşmada zorluk gibi risk ve tehditlere maruz bırakır. Bu bağlamda 21. yüzyılın en büyük mücadelesi küreselleşmenin ve teknolojinin yararlı etkilerinden yararlanma yolları bulmaktır. Bu sayede küreselleşmenin etkilerini tersine çevirmek ve küresel krizlerden kaçınmak mümkün olabilir. Yeni dünya düzeni ile birlikte yeni yerel ve bölgesel güçler, ekonomide sürdürülebilir değişiklikler yapmaya ve etki yaratmaya meyillidir. Bu açıdan geleceğin ulus devlet ekonomik güvenliğine yönelik en önemli stratejinin küreselleşmenin her düzeyindeki aktörle iletişim kurmaktan ve yerel, bölgesel ve küresel yönetim platformlarında katılım sağlayarak etkili olmaktan geçtiği unutulmamalıdır.

Diğer devletlere ya da uluslararası örgütlere gereksinim duyulması, küreselleşmenin dayattığı kaçınılmaz sonuçlardandır. Ekonomik güvenlik bir bakıma ulus devletlerin uluslararası politikadaki rollerinin geçirdiği dönüşüm ile doğrudan bağlantılıdır. Örneğin diğer ülke veya ölkeler grubunun ekonomik durum ve politikalarından belirgin biçimde etkilenen bir ulus devletin ekonomisi ve bileşenlerinin geleceği bulanıklaşabilir. Ulus devletlerin ekonomik büyümesini sürdürmesi gerekliliğinin temelinde ekonomilere duyulan güvenin tesisi yatmaktadır. Askeri hakimiyeti ekonomik güç ve kapasite ile destekleme zorunluluğu, ulus devletlerin ya da uluslararası örgütlenmelerin birincil ve örtölü gerçeklerinden biridir. Ancak tarihin her anında tecrübe edildiği gibi günümüzde de paraya ulaşmak, ulusal güvenliğin hayati unsurlarından biridir.

Bu yüzden küreselleşme ile birlikte sınırları ve yetkileri belirsizleşen devletlerin güvenlik alanında oldukça tutucu davranarak ekonomik egemenliklerinin aşınmasını önlemek için strateji ve politikalar geliştirilmesi gerekliliği ekonominin güvenlikleştirilmesi olarak yorumlanabilir. Ekonomik güvenlik için genel bir durum oluşturan güvenikleştirme ikilemini yansıtan çoklu faktörlü düzey, piyasa mekanizmasının sorunsuz işlemeyle de ilgilidir. Belirsizlikler içinde

hareket eden her piyasa oyuncusu, krizlerin yokluğu ve tahmin edilebilirlik olarak da ifade edilebilen bir istikrar derecesi içeren bir ekonomik güvenlik düzeyi ister. Bu paralelde güvenliğin güvenleştirmeyi de kapsayacak şekilde ekonomik olarak analizi, şirket düzeyinden başlayıp devlete ve oradan da uluslararası düzeye kadar uzanan bir düzlemde karmaşık bir niteliğe sahip olmalıdır.

Hangi tarzda ekonomik güvenlik politikası benimsenirse benimsensin ülke ekonomileri için iktisadi ya da mali krizleri beklemeden ekonomik sistemin optimum ve gerçek durumu ile iktisadi göstergelerini kontrol etmek, yakından izlemek, tahmin etmek ve önleyici müdahaleler yapmak gereklidir. Ulusal ekonomik sistemin güvenlik açıklarını tanımlamak ve izlemek için ulusal ekonomiye karşı başlıca politik, askeri ve ekonomik tehdit, risk ve gerilimleri tespit etmek ve en aza indirmek için ulusal bir strateji belirlemek gerekir. Dinamik ve pragmatik özelliğe sahip bir ekonomik güvenlik konseptini ulusal düzeyde oluştururken ekonominin yapısal problemleri üzerinden güvenlik açıkları belirlenmelidir.

Yapısal problemlerin içerisinde işsizlik, cari açık, yüksek enflasyon gibi ekonomik sorunlar bulunması halinde öncelikle ekonominin uzun dönemli bekası için kararlı olmak ve başta fiyat istikrarını sağlamaya odaklanmak yerinde olacaktır. Uluslararası iktisadi gelişmeleri yakından takip etmek, şeffaf ve öngörülebilir bir ekonomi yönetimi dizayn etmek, mali disiplin ile uyumlu para ve kredi politikası uygulamak, uluslararası örgütler düzeyinde aktif katılım ve ikili işbirlikleri ile dış çevreden ekonomik güvenliğe gelecek tehditleri büyümeden önlemek gereklidir. Bu sayede ulus devletin ekonomik güvenliğine yönelik risk ve belirsizliklerin en aza indirilmesi sağlanabilir. Ancak ekonomik küreselleşmenin yansımaları karşısında etken konumunu gün geçtikçe kaybeden ve kapitalizmin kısıcında edilgen bir aktöre dönüşen ulus devletin proaktif bir duruş sergilemesi gereklidir. Bunun için ulus devletin ekonomik güvenlik kavramını askeri ve sınır güvenliği gibi öncelikli bir konuma yükseltirken çok değişkenli ve boyutlu bir ekonomik güvenlik konsepti dizayn etmesi gerektiği aşikârdır.

**Güvenlik Perspektifinden Ekonomiye Bakış:
Ekonomik Güvenliğin Ulus Devlete Etkilerinin Analizi**

KAYNAKÇA

Acemoğlu, Daron; James A. Robinson (2013), *Ulusların Düşüşü: Güç, Zenginlik ve Yoksulluğun Kökenleri*, İstanbul, Doğan Yayıncılık.

Aksu Muharrem; Faruk Turhan (2012), "Yeni Tehditler, Güvenliğin Genişleme Boyutları ve İnsani Güvenlik", *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 4(2), 69-80.

Arı, Tayyar (2002), *Uluslararası İlişkiler Teorileri Çatışma, Hegemonya, İşbirliği*, 2.B., Bursa, Alfa Yayınları.

Arslan Mehmet Lütfi (2011), "Devletin İktisadi Büyümedeki Rolü", *Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi*, 2(2),385-406.

Ateş Davut; Gülizar Samur Gökmen (2013), "Bir Akademik Disiplin Olarak Uluslararası Politik Ekonominin Sınırları", *Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(1), 45-71.

Aydın Mustafa (1996), "Uluslararası İlişkilerde Yaklaşım, Teori ve Analiz", *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Dergisi*, 51 (1), 71-108.

Baldwin David A. (1995), "Security Studies and The End of The Cold War", *World Politics*, 48,
<http://www.princeton.edu/~dbaldwin/selected%20articles>, (Erişim Tarihi 02.05.2016), 117-141.

Baysal Başar; Çağla Lüleci (2015), "Kopenhag Okulu ve Güvenikleştirme Teorisi", *Güvenlik Stratejileri*, 11 (22), 61-96.

Bilgin Pınar (2010), "Güvenlik Çalışmalarında Yeni Açılımlar: Yeni Güvenlik Çalışmaları", *Stratejik Araştırmalar*, 8(4), 69-96.

Blum, William (2006), *Haydut Devlet: Dünyanın Tek Süper Gücü İçin Bir Rehber*, Erdal Yüzak, (Çev.), İstanbul, 4 Nokta Grafik Matbaacılık.

Buzan Barry (1984), "Economic Structure and International Security: The Limits of The Liberal Case", *International Organization*, 38(4),
<http://journals.cambridge.org/s0020818300026866>, (Erişim Tarihi 07.07.2015), 597-624.

Buzan Barry (1991), "New Pattern of Global Security in The Twenty-First Century", *International Affairs*, Vol 67(3), 431- 451.

149

İİBF Dergi
36/1
Haziran
June
2017

Buzan, Barry (2015), *İnsanlar, Devlet Ve Korku-Soğuk Savaş Sonrası Dönemde Uluslararası Güvenlik Çalışmaları İçin Bir Gündem*, Emre Çıtak, (Çev. Ed.), İstanbul, Akademi Yayınları.

Buzan, Barry; Lane Hansen (2009), *The Evolution Of International Security Studies*, UK, Cambridge.

Buzan, Barry; Ole Weaver, Jaap De Wilde (1998), *Security A New Framework For Analysis*, London, Lynne Rienner Publishing.

Christensen, Thomas J. and Jack Snyder. (1990), 'Chain Gangs and Passed Bucks: Predicting Alliance Patterns in Multipolarity,' *International Organization*, 44 (2), 137-168.

Coşkun Bezen Balamir (2014), "Kopenhag Okulu ve Güvenlikleştirme: Değişen Güvenlik Ortamı, Zorluklar, Fırsatlar ve Meydan Okumalar", *Postmodern Uluslararası İlişkiler Teorileri 2- Uluslararası İlişkilerde Eleştirel Yaklaşımlar*, Tayyar Arı (Der.), Bursa, Dora Yayınları, 179-203.

Daianu Daniel, (1999), "Dynamics of The Economic Security Nexus in Transition States", *Economic Developments and Reforms in Cooperation Partner Countries: The Link Between Economics, Security and Stability*, Brüksel, <https://www.nato.int/Docu/Colloq/1999/Econ-Col99.pdf>, ((Erişim Tarihi 20.07.2015), 284-290.

Dent Christopher M. (2007), 'Economic Security,' Alan Collins (Ed.), *Contemporary Security Studies Oxford University Press*, <https://ufabcsi.files.wordpress.com/2013/05/contemporaryss-239-255.pdf> (Erişim Tarihi 21.04.2014), 204-221.

Feldstein, Martin S., (2009), "Economic Conditions and U.S. National Security in the 1930s and Today", *Nber Working Paper National Bureau Of Economic Research. Working Paper 15290*, Cambridge, <http://www.nber.org/papers/w15290>, (Erişim Tarihi: 05.07.2014).

Foster John, Belamy (2011), "Birikimin Finansallaşması", Abdullah Ersoy (Çev.), *Kapitalizmin Finansal Tarihi; Büyük Finansal Krizin Nedenleri ve Sonuçları*, Ankara, İmaj Yayınları.

Franc Valeriu Ioan; Marius Andrei Diamescu (2010), "Some Opinions on The Relation Between. Security Economy and Economic Security", *Romanian Journal Of Economics*, 31(2), <http://revecon.ro/articles/2010-2/2010-2-7.pdf>, (Erişim Tarihi 05.07.2015), 129-159.

**Güvenlik Perspektifinden Ekonomiye Bakış:
Ekonomik Güvenliğin Ulus Devlete Etkilerinin Analizi**

Grigoreva Ekaterina; Elena Fesina (2014), "Economic Security As a Condition of Institutional Support of Economy Modernization", *World Applied Sciences Journal*, 31(5), [https://idosi.org/wasj/wasj31\(5\)14/39.pdf](https://idosi.org/wasj/wasj31(5)14/39.pdf) (Erişim Tarihi 15.03.2014), 940-948.

Gryz Jaroslaw; Aneta Nowakowska-Krystman (2014), "Creation of The Economic Security of State", *Review Of International Comperative Management*, 15(5), <http://www.rmci.ase.ro/no15vol5/03.pdf> (Erişim Tarihi 20.05.2014), 556-565.

Hayek Frederich August Von (1995), Atilla Aysan- Yıldıray Aysan, (Çev.), *Kölelik Yolu*, Ankara, Siyasal Kitapevi.

International Money Fund, (2017) "Article IV Consultation—Press Release; Staff Report; And Statement By The Executive Director For Turkey", *IMF Country Report*, 17(32), <https://www.imf.org/~media/files/publications/cr/2017/cr1732.ashx>, (Erişim Tarihi 15.05.2017), 1-80

Kahler Miles (2004), "Economic Security in an Era of Globalization: Definition and Provision", *The Pasific Review*, 17(4), <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/0951274042000326032> (Erişim Tarihi 26.07.2015), 23-39.

Karagöl Erdal Tanas; Ülkü İstiklal Mihçioğur (2012), "Kredi Derecelendirme Kuruluşları: Alternatif Arayışlar", *Seta Rapor*, 7, <http://www.setav.org/> (Erişim Tarihi 01.05.2017), 1-36.

Kargı, Bilal (2014), "Uluslararası Kredi Derecelendirme Kuruluşları ve Türkiye'nin Kredi Notu Üzerine Bir İnceleme (1998-2013)", *International Journal Of Social Science*, 24, <http://dx.doi.org/10.9761/jasss2243>, (Erişim Tarihi 01.05.2017), 351-370.

Kirsner Jonathan (1998), "Political Economy in Security Studies After the Cold War", *Review of International Political Economy*, 229-254.

Losman Donald (2001), "Economic Security: A Natural Security Folly", *Policy Analysis*, 409, 1-4.

Luciani Giacomo (1988), "The Economic Content of Security", *Journal of Public Policy*, 8(2), <http://journals.cambridge.org/pup/s0143814x0006966>, (Erişim Tarihi 05.07.2015), 151-173.

Mesjasz Czeslaw (2008), "Ekonomik Güvenlik", *Uluslararası İlişkiler*, Ankara, 5(18), 125-150.

Mesjasz, Czeslaw (2003), "Economic and Finansal Globalisation: Its Consequences for Security in the Early 21st Century", Hans Günter Bauch, P.L. Liotta, Antonio Marquina, Paul F. Rpgers, Mohammed El-Sayed Selim, (Ed.), *Security and Environment in the Mediterranean*, New York.

Meteliev Sergey Efimovich (2014), "Economic Security As A Scientific Category: Therotical And Methodological Aspect of Research", *Mariae Curie Sklodowska Universitatis Annales*, Lublin, 39(2), http://annales.umcs.lublin.pl/tt_p.php?rok=2014&tom=39 (Erişim Tarihi 25.08.2016), 81-91.

Nargis Zehra (2011), "The Realist State and Deglobalization", *Policy Perspectives*, 8(2), <http://www.jstor.org/stable/42909286>, (Erişim Tarihi 22.12.2015), 33-52.

Nesedurai Helen E.S.(2004), "Introduction: Economic Security, Globalization and Governance", *The Pacific Review*, 17(4), <http://dx.doi.org/10.1080/0951274042000326023>, (Erişim Tarihi 05.07.2015), 259-284.

Neu Carl R, Charles Wolf (1994), *The Economic Dimensions Of National Security*, Rand National Defense Research Institute, Santa Monica

Nye, Joseph (2003), *Amerikan Gücünün Paradoksu*, Gürol Koca (Çev.), İstanbul, Literatür Yayınları.

Özdal, Barış, (2008), "1929 Büyük Bunalımının Uluslararası Etkileri ve Türkiye", *Kriz Yönetimi- Uygulamalar İçin Temel Adımlar - Melek Vergiliel Tüz* (Ed.), Bursa, Şah-Mat Yayınları.

Özsağır Arif (2007), "Ekonomik Güven Faktörü", *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 6, www.e-sosder.com, (Erişim Tarihi 12.05.2015), 46-62.

Öztürk, Emin (2003), *Uluslararası İktisat Teori-Politika İktisadi Birleşmeler-Parasal İlişkiler 2.B.*, Bursa, Alfa Yayınları.

Pirpiliu Stefan Daniel (2012), "Points of View Regarding the Vulnerabilities, Risk Factors and Threats to the National Economic Security in The Era of Globalization", *Managerial Challenges of The Contemporary*,

**Güvenlik Perspektifinden Ekonomiye Bakış:
Ekonomik Güvenliğin Ulus Devlete Etkilerinin Analizi**

<http://search.proquest.com/openview/15c8937d478bf330c62f6c4060a0c756>,
(Erişim Tarihi 05.07.2015), 88-91.

Pollard Robert A. (1985), *Economic Security and The Origins of The Cold War, 1945-1950*, New York, Columbia University Press,
<http://www.jstor.org/stable/3115674>, (Erişim Tarihi 01.10.2014).

Salikhuly Ainabek Kuandyk (2012), "Methodology of Determining Economic Security Criteria in Globalization Environment", *Cambridge Business And Economics Conference*, Cambridge,
http://www.gcbe.us/2012_cbec/data/ainabek_kuandyk_salikhuly.doc,
(Erişim Tarihi 05.07.2015), 1-11.

Sanin Levent (1994), "Küreselleşme Tartışmaları Üzerine Bazı Notlar", *Ekonomik Yaklaşım*, 5(14), 97-115.

Senkus Aneta Wysokinska; Konrad Raczkowski (2013), "Economic Security in The Context of Sustainability", *Rural Development*, Warsaw, Kaunas Aleksandras Stulginskis University, 6,
<https://depot.ceon.pl/bitstream/handle/123456789/2931>, (Erişim Tarihi 28.12.2015), 454-462.

Stiglitz Joseph E. (2006), *Making Globalization Work*, New York, Norton,
http://garevna.ucoz.com/metod-mat/books/joseph_stiglitz.pdf, (Erişim Tarihi 01.02.2015).

Şen Ali (2003), "Uluslararası Güvenlikte Ekonomik Faktörler: Türkiye'nin Bölgesel Ekonomik Entegrasyonlardaki Etkinliği ve Bölge Barışına Katkısı", *Polis Bilimleri Dergisi*, 5(2), 109-129.

Şimşek, Orhan, (2015) "Yeni Devlet Kapitalizminin Yükselişi: Küresel Ekonomi-Politik Bir İnceleme", *Atılım Sosyal Bilimler Dergisi*, 5 (2),
https://www.researchgate.net/profile/Orhan_Simsek2/publication/311558842, (Erişim Tarihi 20.02.2018), 106-144.

Tennenbaum Jonathan (1998), "China Opts For National Economic Security", *News Analysis*, 25(32), <http://www.larouchepub.com/eiw/public/1998/pdf>
(Erişim Tarihi 14.03.2014), 78-80.

Udovic Bostjan, *Economic Security: Large and small states in enlarged European Union*, University of Ljubljana Centre for International Relations, Ljubljana, 2006, <https://pbn.navka.gov.pl/polindex>, (Erişim Tarihi 02.08.2015), 1-10.

153

İİBF Dergi
36/1
Haziran
June
2017

Valeriu Ioan Franc, Marius Andrei Diamescu,(2010)“Some Opinions on the Relation Between. Security Economy and Economic Security”, *Romanian Journal of Economics*, Vol 2, No. 40, <http://revecon.ro/articles/2010-2/2010-2-7.pdf>, (Erişim Tarihi 05.07.2015), 75-93

Waever Ole (1995), “Securitisation and Desecuritisation”, *On Security*, Lipshutz R.D., (Der.),New York, Columbia Univeristy Press, 46-86.

Yong Jiang (2008), “Economic Security: Redressing Imbalance”, *China Security*, 3(2), 66-85.

154

İİBF Dergi
36/1
Haziran
June
2017

Zhengyi Wang (2007), “Conceptualising Economic Security and Governance: China Confronts Globalization”, *The Pacific Review*, 17(4), <http://dx.doi.org/10.1080/0951274042000326050>, (Erişim Tarihi 07.07.2015), 523-545,

SUMMARY

In international relations, military capacity and ability do not come to mind as much as the old one. Rather, economic power and components are prone to take over the position that determines world power balance. In this context, the recovery of economic power as much as the acquisition of a confronted area as a problematic area to be analyzed. Internal and external attacks, which weaken the nation state's economy against the globalization process, are at the center of the concept of economic security with the question of the function of the actor in question. The foreign political movements of the nation states that are trying to secure their economic security are the most important outputs of this process.

At the point of economic independence of nation-state, the field of movement is being restricted every passing day. Complex interdependent economic dependence in the multi-actor structure of international relations is a soft abdomen of our age and is a dimension that is unlikely to cause irreparable damage, especially in the economic security of states. Because foreign trade deficits are covered by the foreign trade surplus of another country, the debtor-creditor relationship constitutes the backbone of international politics. For example, while US-Chinese relations are explained in this way, there is a growing concern about national economic interest and security behind the increasingly conservative economic policies of the 21st century. In the historical pattern Napoleon's England siege, starting with the Sparta-Athens struggle in the Peloponnesian war, Today, the driving force of economic interest and domination lies in the background of many events, from the open door policy imposed in China in the early 20th century to the two world wars. In this context, the theoretical and practical analysis of the economic dimension which is not sufficiently understood in the security definitions that are diversified alongside the preventive military security doctrines after the September 11 attacks is necessary to understand the contemporary international political and economic relations. Especially after the attacks of September 11th, the confidence that the nation-state is exposed to can be overcome by military and political preventive steps as well as securing the national and global economy.

At this point, political and economic decision-makers have important tasks to ensure and protect the equivalent economic sovereignty of economic security at the national level. It was necessary to create an economic security concept that would provide the basis for the implementation of long-run economic and monetary policies that provided social cohesion and made the financial system stable and sustainable economic development. In this direction, a model should be developed by the Central Banks of the country, primarily political authorities with independent national economic security vulnerability and responsibility, that will include economic, financial, financial, banking, monetary, trade and investment policies and mechanisms to give some early signals to the national economy.

Analyzing the concept of economic security from the theoretical point of view is possible through interdisciplinary interaction. The study of economics, politics and security teachings and the teachings of economic trends from international relations theories will reveal the definition, means and effects of economic security. In this study, while examining the economic teachings, examining the arguments of the Copenhagen school, which approaches critically and unconventionally the concept of differential and expanding security, especially after the Cold War period, will focus on the stability and sustainability of the economy by drawing a safe perspective. Parallel to the expansion and deepening of safety, the alternative approaches to security emerged within the framework of the questions "who, what, where and how". From the Copenhagen School teachers, the notion of security and the theory began to be placed on the theory of explanatory theory in the discipline of international relations, with the rise of asymmetric threats after the attacks of September 11, the increasing uncertainty and insecurity. Although the Copenhagen School has been criticized as not having a concrete definition of security, it has become a pragmatic and guiding school, especially with new perspectives, such as sectoral security, regional security complexes and the theory of security.

In this context, sectoral security advocates, such as the securitization or securitization of economic events by discourse, as well as the formation of regional power complexes without regard to geography, have been applied in national and global economic security analysis. Separating a separate heading to the concept of security is due to the multidimensional nature of the concept. The fact that internal and external policies are guided in this way makes the process very multidimensional by the fact that the factors that openly or unequivocally create instability in the economy sector are taken to safety dimension by discourse. Political powers and oppression groups are openly or implicitly applying this concept as a means to reach the aims of certain actors, to legitimize certain values and ideologies. In this direction, the security sector in the economy sector will satisfy the target group of voters with a problem, and will bring out the reference objects threatened at the individual and system level. In this respect, the analysis of the securitization process in the economy sector will help to understand the position and global dynamics of the nation state.

The purpose of this study is to analyze the economic security by adding the dynamics of the global economy together with the state-market dilemma in the national dimension, while being categorized in terms of interdisciplinary and analysis levels. The dynamics, actors and tools of the national economic security policy, which is essential for positioning in international relations as a stable and sustainable economic force in this direction, will be examined in the light of national and global factors.